

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**IZZIVI POROČANJA PODJETIJ O TRAJNOSTNOSTI
POSLOVANJA**

Ljubljana, december 2024

ZALA BATAGELJ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Batagelj Zala, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Izzivi poročanja podjetij o trajnostnosti poslovanja, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Adriano Rejc Buhovac

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	TRAJNOSTNI RAZVOJ	5
2.1	Opredelitev trajnostnega razvoja	5
2.2	Cilji trajnostnega razvoja, Pariški podnebni sporazum in Evropski zeleni dogovor.....	8
2.3	Poročanje podjetij o trajnostnosti.....	11
2.4	Razvoj poročanja podjetij o trajnostnosti v EU	12
3	ANALIZA DIREKTIV 2014/95/EU IN (EU) 2022/2464	14
3.1	Direktiva 2014/95/EU – NFRD	14
3.2	Direktiva (EU) 2022/2464 – CSRD.....	15
3.2.1	Podjetja, zavezana k poročanju v skladu z direktivo CSRD.....	17
3.2.2	Začetek veljave novih pravil poročanja o trajnostnosti poslovanja	18
3.2.3	Evropski standardi poročanja o trajnostnosti (ESRS).....	19
3.2.4	Razkrivanje informacij in ocena dvojne pomembnosti.....	21
3.2.5	Izdelava izjave o trajnostnosti	27
3.2.6	Trajnostni razvoj pred trajnostnim poročanjem	29
4	PREGLED EMPIRIČNIH RAZISKAV PRIPRAVLJENOSTI PODJETIJ NA POROČANJE O TRAJNOSTNOSTI V EU IN GLOBALNO	31
5	EMPIRIČNA ANALIZA O PRIPRAVLJENOSTI SLOVENSКИH PODJETIJ NA POROČANJE O TRAJNOSTNOSTI POSLOVANJA SKLADNO Z NOVO DIREKTIVO.....	33
5.1	Analiza točkovno ocenjevanih vprašanj	36
5.2	Analiza vprašanj za diskusijo.....	43
6	RAZPRAVA	45
7	SKLEP	46
	LITERATURA IN VIRI.....	48

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava zahtev za poročanje o trajnostnosti po NFRD oziroma CSRD ..	16
Tabela 2: Faze uveljavitve novih pravil poročanja o trajnostnosti	18
Tabela 3 Standardi poročanja o trajnostnosti (ESRS).....	20
Tabela 4: Trajnostnostne zadeve, zajete v tematskih ESRS	23
Tabela 5: Struktura izjave o trajnostnosti po ESRS	28
Tabela 6: Ponderirane ocene ESG indeksa	32
Tabela 7: Podjetja, vključena v empirično analizo	35
Tabela 8: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri prvem vprašanju	36
Tabela 9: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri drugem vprašanju	37
Tabela 10: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri tretjem vprašanju	38
Tabela 11: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri četrtem vprašanju	39
Tabela 12: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri petem vprašanju.....	40
Tabela 13: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri šestem vprašanju	41
Tabela 14: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri sedmem vprašanju	42
Tabela 15: Vsota zbranih točk posameznega podjetja	42

KAZALO SLIK

Slika 1: Preplet okoljskega, družbenega in ekonomskega vidika	7
---	---

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Splošni cilji trajnostnega razvoja	1
Priloga 2: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti	2
Priloga 3: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.).....	3
Priloga 4: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.).....	4
Priloga 5: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.).....	5
Priloga 6: Vprašalnik za polstrukturirane intervjuje	6
Priloga 7: Pripomoček za presojo, pripravljenosti podjetja na poročanje o trajnostnosti	8

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

Agenda 2030 – Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030

CDSB – (angl. Climate Disclosure Standards Board); Odbor za standarde razkritja podnebja

COVID 19 – (angl. Coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen

CSRD – (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive 2022/2464/EU); Direktiva o poročanju o trajnostnosti poslovanja 2022/2464/EU

EFRAG – (angl. European Financial Reporting Advisory Group); Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje

ESG – (angl. Environmental, Social and Governance); okoljska, družbena in upravljaljska načela

ESRS – (angl. European Sustainability Reporting Standards); Evropski standardi poročanja o trajnostnosti

EU – (angl. European Union); Evropska unija

GRI – (angl. Global Reporting Initiative); Smernice za globalno poročanje

HIV/AIDS – (angl. Human Immunodeficiency Virus); Humani imunodeficientni virus

MSP – mala in srednja podjetja

NFRD – (angl. Non-Financial Reporting Directive); Direktiva o nefinančnem poročanju 2014/95/EU

OZN – (angl. United Nations, UN); Organizacija združenih narodov

SDG – (angl. Sustainable Development Goals); Cilji trajnostnega razvoja

TCFD – (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures); Delovna skupina za finančna razkritja povezana s podnebjem

Ur. l. – Uradni list

WCED – (angl. World Commission on Environment and Development); Svetovna komisija za okolje in razvoj

1 UVOD

Razmišljanje, da sta tako ekonomska rast kot produktivnost največje zagotovilo za družbeno blaginjo in višjo kakovost življenja, je veljalo vse od industrijske revolucije dalje. O čem drugem se pravzaprav ni razmišljalo. Šele v zadnjih dveh desetletjih pa se je to začelo korenito spreminjati (Nemec, 2017). Mnogo stvari nas torej sili k temu, da se čedalje bolj zavedamo pomembnosti trajnostnega razvoja.

Prav zaradi podnebnih sprememb, degradacije okolja in družbenih izzivov so različne organizacije začele sprejemati številne sporazume za soočanje z navedenimi problemi. Ena izmed najpomembnejših je Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju OZN), ki je opredelila 17 ciljev trajnostnega razvoja za odpravo revščine, zaščito planeta, mir in splošno blaginjo. Kmalu zatem je bil na ravni OZN z namenom okrepljenega soočanja s podnebnimi spremembami sprejet tudi Pariški podnebni sporazum OZN, ki je pravno zavezujoča mednarodna pogodba o podnebnih spremembah. Z njegovim sprejetjem so se svetovni voditelji in voditeljice dogovorili o ambicioznih ciljih v boju proti podnebnim spremembam. Gre torej za akcijski načrt za omejitev globalnega segrevanja, ki je začel veljati novembra 2016 (Evropska komisija, 2019).

Pri tem si tudi Evropska unija (EU) zelo prizadeva prispevati k doseganju vseh ciljev, postavljenih v omenjenih dveh dokumentih. Cilje trajnostnega razvoja tako umešča v vse svoje politike in spodbuja države EU, da storijo enako. Skladno s podpisom Pariškega podnebnega sporazuma pa se je trdno zavezala k njegovemu izvajanju in v ta namen sprejela »Evropski zeleni dogovor« (COM(2019) 640 final) (Evropska komisija, 2019), ter sveženj »Pripravljeni na 55« za doseg cilja EU, da do leta 2030 zmanjša neto emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990 (Evropska unija, 2021). Pomemben del Evropskega zelenega dogovora predstavlja okvir za trajnostno financiranje, del katerega so nova oziroma okrepljena pravila za poročanje podjetij o trajnostnosti, saj naj bi ravno razkrivanje relevantnih, primerljivih in zanesljivih informacij o trajnosti bistveno pripomoglo k preusmerjanju kapitalskih tokov v naložbe za trajnostno rast, obvladovanju finančnih tveganj, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, okoljskih izzivov in socialnih vprašanj ter spodbujanju preglednosti in dolgoročne naravnosti finančnih in gospodarskih dejavnosti (Svet Evropske unije, brez datuma a). Te informacije namreč pomagajo investitorjem, finančnim institucijam, organizacijam, potrošnikom in drugim deležnikom oceniti trajnostno uspešnost podjetij, preden sprejmejo investicijske in druge odločitve in tako prispevajo k trajnostnemu razvoju.

Že od leta 2014 tako velja Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin (Direktiva 2014/95/EU) UL EU L 330 (v nadaljevanju Direktiva NFRD), po kateri morajo določena podjetja v svoja poslovna poročila umestiti tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki vsebuje vsaj informacije

o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju (Uradni list Evropske unije, 2014). V zvezi s temi temami NFRD od podjetij nadalje zahteva, da razkrijejo informacije v okviru naslednjih področij poročanja: poslovnega modela, politik, vključno s postopki skrbnega pregleda, rezultatov teh politik, tveganj in upravljanja tveganj ter ključnih kazalnikov uspešnosti, pomembnih za posamezne dejavnosti. Razkritje nefinančnih informacij je predstavljalo nujen korak k obvladovanju prehoda na trajnostno globalno gospodarstvo, ki povezuje dolgoročno donosnost s socialno pravičnostjo in varstvom okolja (Uradni list Evropske unije, 2014). Dalje je zaradi vse ambicioznejših podnebnih pravil Evropska komisija sprejemala tudi različne, sicer ne zavezujoče smernice, s pomočjo katerih so lahko podjetja še nadgradila svoje nefinančno poročanje (Uradni list Evropske unije, 2019). Smernice iz leta 2019 (tj. Smernice za nefinančno poročanje: dopolnilo o poročanju o informacijah, povezanih s podnebjem, Ur. l. 209, 20. 6. 2019, str. 1–30) podjetjem priporočajo, da naj nefinančne informacije razkrivajo na razumljiv, izčrpen, jedrnat in dosleden način, v skladu s splošno sprejetimi standardi in okviri poročanja (tj. npr. Standardi GRI (angl. Global Reporting Initiative), TCFD (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures) in CDBS (angl. Climate Disclosure Standards Board)), da bi se tako čim bolj povečala primerljivost za zainteresirane strani (Uradni list Evropske unije, 2019).

Upošteva je zaznane težave glede učinkovitosti t. i. Direktive o nefinančnem poročanju (2014/95/EU) ter, kot že prej omenjeno, predvsem zavež Evropskega zelenega dogovora je bila konec leta 2022 sprejeta t. i. Direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti (Ur. l. 322, 16. 12. 2022, str. 15–80; v nadaljevanju Direktiva (EU) 2022/2464 oziroma CSRD), ki je nasledila Direktivo NFRD in se bo za nekatera podjetja začela uporabljati že s 1. 1. 2025 (Uradni list Evropske unije, 2022). Razlog za njeno sprejetje je bil tudi ta, da je bilo veliko deležnikov mnjenja, da je izraz »nefinančne« netočen, saj je iz njega mogoče sklepati, da te informacije niso finančno relevantne. Ker pa te informacije vedno bolj pridobivajo na pomenu, so začeli številne organizacije, pobude in posamezniki, ki delujejo na področju poročanja o trajnostnosti, uporabljati izraz »informacije o trajnosti«, kar pomeni, da je bilo Direktivo NFRD treba spremeniti že zaradi tega, da se upošteva ta terminološka sprememba. V primerjavi z NFRD, ki je bila v slovenski pravni red sicer prenesena preko Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1) UL EU L 65/09, Direktiva CSRD bistveno razširja krog podjetij, ki bodo obvezana poročati o informacijah o trajnostnosti (poleg velikih podjetij bodo morala poročati tudi mala in srednja podjetja, ki so subjekti javnega interesa). Dodatno bo za podjetja veljala obveznost podrobnejšega poročanja v skladu z evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti (tj. European Sustainability Reporting Standards; v nadaljevanju ESRS) (Evropska komisija, 2023), poročanje o trajnostnosti pa bo tudi predmet revizije. V končni fazi bodo morale biti vse informacije o trajnosti objavljene kot del poslovnih poročil in razkrite v digitalni, strojno berljivi obliki.

Dejstvo je, da se bo izvajanje boljšega oziroma okrepljenega poročanja o trajnostno naravnem poslovanju odrazilo v koristih za številne strani. V prvi vrsti novi standardi za poročanje o trajnostnosti podjetjem služijo kot pomembne smernice za njihovo okrepljeno trajnostno udejstvovanje, s pomočjo katerih bodo dodobra spoznali vse svoje vplive, tveganja in priložnosti, izhajajoče iz zadev v zvezi s trajnostjo, na tej podlagi pa bodo podjetja lahko sprejela svoje trajnostne strategije za nadaljnji trajnostni razvoj. Ostali deležniki, kot npr. investitorji, finančni trgi, organizacije in nenazadnje potrošniki, ki želijo vlagati v trajnostno naravnano poslovanje, bodo dobili transparentne in primerljive informacije, da bodo lažje sprejeli prave, v trajnost usmerjene odločitve, kar pomeni, da bi prav vsi državljani imeli koristi od stabilnega, trajnostnega in vključujočega gospodarskega sistema. Vse to bo zagotovo pripomoglo k doseganju ciljev Zelenega dogovora, tj. preoblikovanju EU v pravično in uspešno družbo s sodobnim, z viri gospodarnim in konkurenčnim gospodarstvom, brez neto emisij toplogrednih plinov.

Ugotavljamo lahko, da smo kot družba vpeti v številne odgovornosti, ki nam jih nalaga naš način življenja. Najpomembnejša med njimi je zagotovo družbena odgovornost, ki predstavlja pomemben del trajnostnega razvoja kot razvoja, ki zadovoljuje trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožal zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. Pri tem lahko k uspešnemu trajnostnemu razvoju veliko pripomore tudi poročanje o trajnostnosti, ki je opredeljeno kot javno poročanje, ki ga organizacije objavljajo zato, da predstavijo svoje stanje in dejavnosti na ekonomski, okoljski in družbeni ravni. Poročanje o trajnostnosti je v prvi vrsti pomembno zato, da podjetja prepoznajo in razumejo družbeni in okoljski odtis ter na tej podlagi zmanjšajo nevarnosti in povečajo priložnosti, povezane z novimi in nastajajočimi izzivi. Hkrati podajajo transparentne informacije za deležnike, ki želijo investirati vanje oziroma se odločajo za nakup njihovih produktov, da se tako finančni tokovi zares preusmerjajo k bolj trajnostnim gospodarskim dejavnostim.

Odgovornost poročanja o vseh vidikih trajnostnega razvoja vsem deležnikom podjetja se je razvila šele v zadnjih desetletjih, in sicer preko NFRD in kasneje CSRD, ki bistveno razširja obseg zahtev glede razkritja informacij o trajnostnosti in število podjetij, ki so k razkrivanju zavezana. Evropska komisija je konec julija 2023 sprejela tudi ESRS, ki so bili decembra istega leta v okviru Delegirane uredbe Komisije (EU) 2023/2772 objavljeni tudi v Uradnem listu EU. Prvih 12 univerzalnih ESRS (gre za dva medsektorska in deset tematskih ESRS, ki veljajo za velika podjetja, kasneje pa bo Evropska komisija sprejemala še sektorske ESRS ter tudi ESRS za mala in srednja podjetja, podjetja iz tretjih držav) predstavlja pomemben korak k prehodu na trajnostno gospodarstvo in poročanju trajnostnih vidikov poslovanja po vsem svetu. V skladu z direktivo CSRD bodo morala tako poročila o trajnostnosti za leto 2024 pripraviti velika podjetja z več kot 500 zaposlenimi, ki so že bila zavezana poročati skladno s pravili NFRD, leto kasneje pa še ostala velika podjetja. Nato bodo postopoma sledila še srednja in mala podjetja javnega interesa, za njimi pa še podjetja iz tretjih držav. Sama želim raziskati, v kakšni meri so slovenska podjetja pripravljena na pripravo trajnostnih poročil.

Raziskovalno vprašanje magistrskega dela se tako glasi:

Ali so slovenska velika in srednja podjetja pripravljena na nove zahteve glede poročanja podjetij o trajnostnosti po Direktivi (EU) 2022/2464?

Namen magistrskega dela je prispevati k seznanitvi podjetij o njihovi vlogi pri trajnostnem razvoju in posledično poročanju o njihovi trajnostnosti po novi direktivi. Magistrsko delo je tako uporabno vsaj iz naslednjih vidikov:

- ozaveščanje podjetij o pomembnosti trajnostnega razvoja ter njihovega prispevanja k doseganju ciljev Evropskega zelenega dogovora, tj. spoznanja, da poslovna in trajnostna strategija podjetja v prihodnjih letih postaneta eno;
- seznanitev podjetij z novim načinom poročanja o trajnostnosti, ki začneši z letom 2025 oziroma 2026 za velika podjetja in nadalje z letom 2027 za mala in srednja podjetja javnega interesa, katerih vrednostni papirji kotirajo na borzi, uvaja obveznost podrobnejšega poročanja v skladu z ESRS, ki bo tudi predmet revizije;
- ozaveščanje drugih deležnikov oziroma potencialnih investitorjev, da bodo lahko razumeli vsebino in pomen na novo podanih informacij o trajnosti, ki jih bodo uporabili pri investicijskih in drugih odločitvah.

Magistrsko delo zajema dva **cilja**:

- podrobno analizo nove direktive o poročanju podjetij o trajnostnosti in evropskih standardov poročanja o trajnostnosti ter primerjavo z NFRD;
- proučitev, kako slovenska podjetja dojemajo trajnostni razvoj in v kolikšni meri so pripravljena na nov način poročanja.

V magistrskem delu sem uporabila več raziskovalnih metod. S pomočjo opisne metode, s katero skušamo prikazati vse ali čim več dimenzij, ki jih proučevani predmet obsega, ter s tem skušamo ugotoviti, kaj vse je značilno za celotni ali le določeni del proučevanega sistema, sem pojasnila pojme trajnostnega razvoja in poročanja o trajnostnosti. S pomočjo primerjalne metode, ki je sistematičen postopek, preko katerega skušamo ugotoviti podrobnosti in razlike med določenimi pojmi, sem ugotovila, katere so podobnosti in razlike med direktivami NFRD in CSRD. Opravila sem tudi empirično raziskavo v kolikšni meri so slovenska podjetja pripravljena na nove zahteve glede poročanja o trajnostnosti. Kot način zbiranja primarnih podatkov sem izbrala metodo delno strukturiranega intervjuja, pri katerem za razliko od nestrukturiranega ali globinskega intervjuja obstaja že vnaprej določen spisek tem in vprašanj, vendar pa je izvedba intervjuja prilagojena situaciji in toku pogovora. Pri analiziranju podatkov, ki sem jih pridobila z intervjuji, sem uporabila vsebinsko analizo, ki je sistematičen, objektivni in ponovljiv niz postopkov za analizo besedilnih vsebin, slik in avdio-vizualnih vsebin. Omenja se kot deduktivni pristop, saj se najprej oblikuje seznam

kategorij, nato pa se v besedilih išče, kolikokrat se posamezen odgovor, ki predstavlja oblikovano kategorijo, pojavlja

Magistrsko delo je sestavljeno iz sedmih poglavij. Uvodu sledi poglavje, v katerem je opredeljen trajnostni razvoj in so opisani cilji trajnostnega razvoja, Pariški podnebni sporazum ter Evropski zeleni dogovor. V tem poglavju obravnavam tudi poročanje o trajnostnosti in njegov razvoj. V tretjem poglavju sta podrobno analizirani direktivi 2014/95/EU – NFRD ter (EU) 2022/2464 – CSRD. Zadnja direktiva je v tem poglavju natančneje opisana, opisani so njeni cilji, opredeljena so podjetja, ki so v skladu z direktivo zavezana k poročanju, poglavje pa se dotakne tudi Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti ter izdelave izjave o trajnostnosti. Tretjemu poglavju sledi poglavje, v katerem je predstavljen pregled empiričnih raziskav o pripravljenosti podjetij na poročanje o trajnostnosti v Evropski uniji in globalno, temu poglavju pa sledi peto, v katerem je predstavljena empirična analiza o pripravljenosti slovenskih podjetij na poročanje o trajnostnosti poslovanja v skladu z novo direktivo. V tem poglavju so analizirana točkovno ocenjevana vprašanja in vprašanja za diskusijo. Empirični analizi sledi diskusija, magistrsko delo pa v sklepu zaključim s povzetkom ključnih teoretičnih in empiričnih ugotovitev.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ

2.1 Opredelitev trajnostnega razvoja

Izraz trajnostni razvoj ni nov. Čeprav obstaja več definicij trajnosti, so vsem skupne temeljne ugotovitve: da obstajajo za življenje na zemlji okoljske omejitve, da smo ljudje odgovorni za onesnaževanje, ki ga povzročamo na zemlji, hkrati pa da so okolje, gospodarstvo in družba med seboj povezani in odvisni (Young in Danda, 2013, str. 3). Skozi čas je bil torej trajnostni razvoj opredeljen na zelo različne načine, najpogosteje uporabljena definicija pa izhaja iz Poročila Svetovne komisije za okolje in razvoj (v nadaljevanju WCED) iz leta 1987 z naslovom Naša skupna prihodnost (angl. Our Common Future), znanega tudi kot Brundtlandino poročilo: *»Trajnostni razvoj je razvoj, ki zadovoljuje trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožal zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij.«* Trajnostni razvoj je torej bistveni vidik spodbujanja ciljev trajnostnega razvoja, ki zagotavljajo, da se viri, ki jih uporabljamo, ustrezno upravljajo za zadovoljevanje potreb sedanosti, ne da bi pri tem ogrozili potrebe prihodnjih generacij (Farny in Binder, 2021). WCED je sicer delovala pod OZN, njen cilj pa je bil združiti države v prizadevanju za trajnostni razvoj, zato je poskušala svet opozoriti na pospešeno poslabšanje človekovega okolja in naravnih virov ter posledic tega poslabšanja za gospodarski in družbeni razvoj (International Institute For Sustainable Development, 2023).

S sprejetjem navedenega poročila in potrditvijo definicije trajnostnega razvoja tudi v Deklaraciji OZN o okolju in razvoju, ki je bila sprejeta leta 1992 v Riu de Janeiru, je bil trajnostni razvoj postavljen v ospredje delovanja držav in družbe. Z globalnimi podnebnimi spremembami in podnebnim segrevanjem je trajnostni razvoj pridobival vedno večjo pravno moč, zato lahko rečemo, da trajnost predstavlja temelj današnjih vodilnih globalnih okvirov mednarodnega sodelovanja, kar se na primer kaže z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 in Pariškim podnebnim sporazumom (International Institute For Sustainable Development, 2023) kot dvema zavezama za boj proti podnebnim in družbenim spremembam ter njihovim posledicam, čemur želijo slediti vse države. Trajnostni standardi držav, družbe ter posledično organizacij in podjetij so tako iz leta v leto višji. Družba namreč postaja vedno bolj ozaveščena o učinku, ki ga imamo ljudje in organizacije na okolje in družbo, zato si mnogi prizadevajo za bolj trajnostno prihodnost z delovanjem na več področjih svojega poslovanja (Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, 2022). S tem namreč želijo zmanjšati svoje negativne vplive na družbo in okolje ter obvladovati tveganja in izkoristiti priložnosti, ki izhajajo iz trajnostnih zadev.

V znanstveni monografiji Fakultete za management v Kopru z naslovom Danes za jutri: Razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj so različni avtorji skupne temelje trajnostnega razvoja predstavili takole (Fakulteta za management, 2009):

- *soodvisnost*: povezanost ljudi, okolja in gospodarstva na vseh ravneh – od lokalnih do globalnih;
- *pravice in odgovornosti globalnih državljanov*: posameznikovo zavedanje pomembnosti prevzemanja individualne odgovornosti za zagotavljanje boljšega sveta;
- *potrebe in želje prihodnjih generacij*: zavedanje, da naša današnja dejanja nosijo posledice za potrebe prihodnjih generacij;
- *raznolikost*: spoštovanje in upoštevanje človeške raznolikosti – kulturne, družbene, ekonomske in tudi biotske;
- *kakovost življenja, enakost in pravičnost*: zavedanje, da sta globalna enakost in pravičnost nujna elementa trajnosti ter da morajo imeti vsi ljudje možnost zadovoljevanja osnovnih potreb;
- *trajnostna sprememba*: omejenost virov, potrebnih za življenje, in razumevanje, da ima to implikacijo za življenjske sloge posameznikov, trgovino in industrijo;
- *negotovost in previdnost*: zavedanje, da se stanje nenehno spreminja in da obstaja veliko možnih pristopov k trajnosti, zato sta potrebna prilagodljivost in vseživljenjsko učenje.

Treba je torej razumeti, da trajnost vključuje tri vidike – okoljskega (angl. environmental), družbenega (angl. social) in ekonomskega (angl. economic), zato je za uresničevanje trajnostnega razvoja in s tem doseganje blaginje za posameznike in družbo treba uskladiti tri elemente – varstvo okolja, socialno vključenost in gospodarsko rast (Organizacija združenih narodov, 2023).

Slika 1 predstavlja najpomembnejše oporne točke vsakega izmed vidikov. Posamezni vidiki se med seboj tudi prepletajo in tako tvorijo socialno-okoljski, okoljsko-ekonomski ter ekonomsko-družbeni vidik. Preplet teh treh pa tvori celoto – trajnostni razvoj (Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, brez datuma). V prikazu oziroma spodnji sliki sta pod ekonomskim vidikom dobiček in poslovna učinkovitost zajeta izključno zato, ker to podjetju omogoča prispevanje k razvoju gospodarstva. Trajnostno naravnano poslovanje zahteva celovit pristop k vsem trem vidikom trajnostnega razvoja. Trije vidiki ločeno ne obstajajo. V strateških ciljih mora tako podjetje upoštevati vse tri vidike trajnostnega razvoja, v kolikor želi oblikovati družbeno relevantno trajnostno poslovno strategijo (Stefańska, 2021, str. 79–81).

Slika 1: Preplet okoljskega, družbenega in ekonomskega vidika trajnostno naravnane poslovanja

Vir: Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje (brez datuma).

Pri tem je zelo pomembno zavedanje, da doseganje trajnosti ni končni cilj, temveč je to uravnotežen in prilagodljiv evolucijski proces nenehnega iskanja ravnovesja med materialnim blagostanjem, socialno varnostjo in zdravim okoljem. Ključnega pomena pri doseganju teh ciljev je tudi okoljsko ozaveščanje oziroma krepitev zavesti o odgovornosti

posameznika za stanje v okolju in vzpodbujanje pripravljenosti za spreminjanje osebnih vrednot (Špes, 2008).

2.2 Cilji trajnostnega razvoja, Pariški podnebni sporazum in Evropski zeleni dogovor

Na Generalni skupščini OZN septembra 2015 so države celotnega sveta podpisale Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju Agenda 2030), katere jedro predstavlja 17 ciljev trajnostnega razvoja (angl. Sustainable Development Goals, v nadaljevanju SDG). V okviru slednjih si države prizadevajo odpraviti vse oblike revščine in neenakosti, oblikovati miroljubno, pravično in vključujočo družbo, spoštovati človekove pravice ter se bojevati proti podnebnim spremembam, pri čemer ne sme biti zapostavljen nihče. Prav vsakega od ciljev tako lahko razumemo kot pomembno vodilo oziroma kažipot delovanja in razvoja podjetij (Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, 2023).

Cilji, ki so navedeni v prilogi 1, služijo kot smernice za odločitve vseh držav do leta 2030 za doseg visokopotezne vizije preoblikovanja sveta, tj. sveta v razcvetu, v svet brez revščine, lakote, bolezni, nepravilnosti, pomanjkanja, strahu, nasilja, svet pravičnega in splošnega dostopa do izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva, splošnega spoštovanja človekovih pravic, enakih možnosti in družbenega vključevanja, svet vzdržnega in trajnostnega razvoja ter rabe tehnologij, ki bo prilagojena podnebnim razmeram in biotski raznovrstnosti, torej svet, v katerem bo človeštvo živelo v sozvočju z naravo.

Navedenih 17 ciljev spremlja 169 podrejenih kvantitativnih ciljev in mnogo več kazalcev. Sistem za doseganje ciljev je oblikovan tako, da se lahko z indikatorji preverja napredek doseganja kvantitativnih ciljev, ki jih je, kot že omenjeno, 169, nato pa ti cilji oziroma podcilji skupaj tvorijo 17 ciljev. Tako se lahko z doseganjem 169 ciljev doseže tudi vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja (Hrast in Fesel, 2020, str. 4).

V Agendi 2030 je tudi jasno navedeno, da morajo največ podpore dobiti najšibkejši v družbi. Tu so zajete predvsem potrebe vseh otrok, mladih invalidov, ljudi z virusom HIV/AIDS, starejših, domorodnih ljudstev, beguncev, notranje razseljenih oseb in migrantov. S tem namenom so se mnoge razvite države, drugače rečeno donatorke, zavezale, da bodo za uradno razvojno pomoč namenile 0,7 % bruto nacionalnega dohodka državam v razvoju ter od 0,15 do 0,2 % bruto nacionalnega dohodka najmanj razvitim državam (Hrast in Fesel, 2020, str. 4).

Eden izmed poudarkov v Agendi 2030 je tudi ta, da je največja odgovornost za implementacijo in doseganje ciljev na vladah vseh držav. Ob podpisu ciljev trajnostnega razvoja namreč še niso bili oblikovani vsi ustrezni kazalniki za spremljanje ciljev. Poudarek je dan tudi temu, da si bodo podpisnice v petnajstih letih prizadevale za krepitev statistične zmogljivosti v državah v razvoju s poudarkom na afriških državah, najmanj razvitih država,

neobalnih državah v razvoju, malih otoških državah v razvoju in državah s srednje visokimi dohodki (Hrast in Fesel, 2020, str. 4).

Pregledovanje in doseganje ciljev se na svetovni ravni preverjata v okviru političnega foruma za trajnostni razvoj pod okriljem Ekonomskega in socialnega sveta OZN. Države prostovoljno participirajo v pregledih političnega foruma za trajnostni razvoj, poročila pa zajemajo razvite države, države v razvoju in druge deležnike (Hrast in Fesel, 2020, str. 4), kar vključuje tudi EU. Cilji trajnostnega razvoja so tako sestavni del političnih smernic Evropske komisije, kar pomeni, da so umeščeni v vse njene predloge, politike in strategije (Evropska komisija, brez datuma).

Za uspešen boj proti podnebnim spremembam na mednarodni ravni je bilo ključnega pomena tudi sprejetje Pariškega podnebnega sporazuma OZN. Gre za prvi univerzalen in pravno zavezujoč globalni podnebni sporazum, s sprejetjem katerega so se svetovni voditelji in voditeljice dogovorili o ambicioznih ciljih v boju proti podnebnim spremembam. Gre torej za akcijski načrt za omejitev globalnega segrevanja, ki so ga EU in njene države članice ratificirale oktobra 2016, veljati pa je začel novembra istega leta.

Dolgoročni cilj Pariškega podnebnega sporazuma predstavlja dogovor vlad, da ohranijo zvišanje povprečne svetovne temperature pod 2 °C v primerjavi s predindustrijsko ravno ter si prizadevajo, da zvišanje ne bi preseglo 1,5 °C, in sicer na podlagi pravičnosti ter v okviru trajnostnega razvoja in prizadevanj za odpravo revščine. Skladno s to zavezo so se tako na primer države članice EU dogovorile, da si bodo prizadevale, da EU do leta 2030 zmanjša neto emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990, do konca leta 2050 pa postane prva podnebno nevtralna celina (Svet Evropske unije, brez datuma b). S tem namenom je bil sprejet Evropski zeleni dogovor, to je strategija oziroma sveženj političnih pobud, namera katerih je EU usmeriti proti zelenemu prehodu in jo do leta 2050 pripeljati do končnega cilja, to je podnebne nevtralnosti. Evropski zeleni dogovor bo tako pripomogel k preoblikovanju EU v pravično in uspešno družbo s sodobnim in konkurenčnim gospodarstvom. Ambicije evropskega zelenega dogovora se v zakonodajo prenašajo s svežnjem Pripravljeni na 55, vključujejo pa pobude iz številnih področij, kot npr. podnebja, okolja, energije, prometa, industrije, kmetijstva in trajnostnega financiranja, ki so vsa tesno povezana, in sicer (Svet Evropske unije, brez datuma a):

- Evropska podnebna pravila (za zmanjševanje toplogrednih plinov v EU do leta 2030 za vsaj 55 % glede na leto 1990),
- Strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam (dolgoročna vizija, da EU do leta 2050 postane družba, odporna na podnebne spremembe),
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030,
- Strategija »od vil do vilic« (za preobrazbo sedanjega prehranskega sistema EU v trajnostni model),

- Evropska industrijska strategija (cilj katere je podpirati industrijo, da bo pospeševala in omogočala spremembe, inovacije in rast),
- Akcijski načrt za krožno gospodarstvo (z ukrepi za oblikovanje trajnostnih proizvodov, zagotovitev krožnosti v proizvodnih procesih ter krepitev vloge potrošnikov),
- Baterije in odpadne baterije (za ustvarjanje krožnega gospodarstva za ta sektor),
- Mehanizem za pravični prehod (za zagotavljanje finančne in tehnične podpore regijam, ki jih bo zeleni prehod na nizkoogljično gospodarstvo najbolj prizadel),
- Čista in varna energija po dostopnih cenah (za razogljičenje energetskega sektorja kot ključnega koraka k podnebni nevtralnosti EU),
- Strategija EU na področju kemikalij za trajnost,
- Strategija za gozdove in krčenje gozdov (saj so ti ključni za zdravje ljudi).

Za doseganje ciljev Evropskega zelenega dogovora je torej potreben celosten in medsektorski pristop, pri čemer EU daje velik pomen trajnostnemu financiranju. EU je tako razvila okvir za trajnostno financiranje, namen katerega je spodbujanje transparentnosti in preusmeritev kapitalskih tokov k trajnostnim naložbam. Trajnostno financiranje gre tako razumeti kot financiranje za podporo gospodarski rasti ob hkratnem zmanjševanju pritiskov na okolje za pomoč pri doseganju podnebnih in okoljskih ciljev Evropskega zelenega dogovora ob upoštevanju družbenih vidikov in vidikov upravljanja. Gre torej za proces, v katerem se pri sprejemanju naložbenih odločitev upoštevajo tudi trajnostni vidiki, kar prinaša dolgoročne naložbe v trajnostne gospodarske dejavnosti, projekte in produkte. Tako lahko zaključimo, da ima trajnostno financiranje zares ključno vlogo pri doseganju politik Evropskega zelenega dogovora ter mednarodnih zavez EU glede podnebnih in trajnostnih ciljev. V praksi to pomeni, da je EU razvila številna orodja, standarde in razkritja za razkrivanje informacij glede trajnosti, na podlagi katerih investitorji, finančni trgi, organizacije, potrošniki in drugi deležniki lahko ocenijo trajnostno uspešnost podjetij, preden sprejmejo investicijske in druge odločitve. Slednje pripomore k temu, da se finančni tokovi zares preusmerjajo k naložbam v trajnostne dejavnosti in projekte (Evropska komisija, 2021). V okvir za trajnostno financiranje tako lahko umestimo tudi področje korporativnega trajnostnega poročanja, v okviru katerega prihaja do velikih sprememb v zvezi z razkrivanjem informacij o trajnostnosti. Slednje je podrobneje predstavljeno v nadaljnjih poglavjih.

Veliko bolj kot posamezniki pa na okoljske rezultate vplivajo globalne okoljske organizacije, ki delujejo hitro in neposredno. Te so:

- **Agencija za varstvo okolja** (angl. Environmental Protection Agency): neodvisna agencija vlade Združenih držav, ki je zadolžena za zadeve povezane z varstvom okolja hkrati pa varuje ljudi in okolje pred pomembnimi zdravstvenimi tveganji ter razvija in uveljavlja okoljske predpise (Environmental Protection Agency, brez datuma).
- **Greenpeace** (angl. Greenpeace): mednarodna okoljevarstvena organizacija, ki se osredotoča na probleme in vprašanja, kot so podnebna kriza in izguba biodiverzitete (Greenpeace International, brez datuma);

- **Projekt razkritja ogljika** (angl. Carbon Disclosure Project): nepridobitna dobrodelna organizacija, ki upravlja globalni sistem razkritja emisij toplogrednih plinov za vlagatelje, podjetja, mesta, države in regije z namenom obvladovanja njihovih vplivov na okolje (CDP, brez datuma);
- **B korporacija** (angl. B Corporation): nepridobitna organizacija, ki certificira podjetja, ki izpolnjujejo določene socialne in okoljske standarde (Investopedia, 2024).
- **Svetovni sklad za naravo** (angl. World Wildlife Fund): organizacija, ki pomaga lokalnim skupnostim pri ohranjanju naravnih virov, od katerih so odvisne. Zavzema se za preoblikovanje trgov in politik v smeri trajnosti (World Wildlife Fund, brez datuma);
- **Zavezništvo pragozdov** (angl. Rainforest Alliance): organizacija, ki se zavzema za ustvarjanje trajnostnega sveta z uporabo družbenih in tržnih sil za zaščito narave in izboljšanja življenj kmetov ter gozdov (Rainforest Alliance, brez datuma);
- **Mednarodna pravična trgovina** (angl. Fairtrade International): organizacija, ki je odgovorna za strateško usmeritev pravične trgovine in podpira proizvajalce v državah v razvoju (Fairtrade, brez datuma);
- **Globalni dogovor Združenih narodov**: pobuda ZN, ki spodbuja podjetja k upoštevanju in izvajanju načel trajnostnega razvoja v svojem poslovanju (United Nations Global Compact, brez datuma).

2.3 Poročanje podjetij o trajnostnosti

Poročanje podjetij o trajnostnosti je opredeljeno kot javno poročanje, ki ga organizacije objavljajo zato, da predstavijo svoje stanje in dejavnosti na ekonomski, okoljski in družbeni ravni. Pravzaprav gre za proces, pri katerem gre za redno objavljanje trajnostnih procesov podjetij in napredek pri njihovem doseganju (Beattie, 2023). Poročanje podjetij o trajnostnosti je v prvi vrsti pomembno zato, da podjetja prepoznajo in razumejo svoj družbeni in okoljski odtis, kako zmanjšati nevarnosti in povečati priložnosti, povezane z novimi in nastajajočimi izzivi, povezanimi s trajnostnimi zadevami oziroma temami (Svet Evropske unije, brez datuma c).

Na drugi strani pa se z razkrivanjem informacij o trajnosti vlagateljem, organizacijam, potrošnikom in drugim deležnikom zagotavlja dostop do informacij, preko katerih lahko slednji ocenijo in primerjajo trajnostno uspešnost podjetij, preden sprejmejo investicijske in druge odločitve. Posledično se torej pri sprejemanju naložbenih odločitev upoštevajo tudi trajnostni vidiki, kar prinaša dolgoročne naložbe v trajnostne gospodarske dejavnosti in projekte. Da bi namreč dosegli zastavljene podnebne cilje, je prav usmeritev naložb v trajnostne aktivnosti, tj. trajnostno financiranje, bistvenega pomena (Svet Evropske unije, brez datuma c).

Poročanje podjetij o trajnostnosti je torej širok izraz, ki opisuje poročanje o gospodarskih, okoljskih in družbenih vplivih, sinonim za ta izraz pa je tudi poročanje o družbeni odgovornosti oziroma nefinančno poročanje. Potreba po tem izhaja iz spoznanja, da podjetja

samo s svojimi finančnimi poročili ne zagotavljajo dovolj kakovostnih in celovitih informacij za deležnike, ki želijo poznati celotno podobo delovanja podjetja. Vse bolj namreč raste tudi zavedanje o pomembnosti obvladovanja trajnostnih tveganj s posebnim poudarkom na podnebnih tveganjih. Vse večja je ozaveščenost vlagateljev, da lahko zadeve v zvezi s trajnostnostjo ogrozijo finančno uspešnost podjetij. Naslednji razlog je tudi rastoči trg naložbenih produktov, ki si izrecno želijo upoštevati določene standarde glede trajnostnosti ali dosegati cilje v zvezi z njo (Zelena Slovenija, brez datuma). Zato so potrebne bodisi kvantitativne bodisi kvalitativne nefinančne informacije. Poročanje podjetij o trajnostnosti tako ponuja ogrožje, ki omogoča smiselno in kredibilno poročanje podjetij, s čimer se lahko uresničuje potrebe po informiranosti različnih deležnikov in v končni fazi poveča poslovno vrednost (Fink Babič in Biroslavo, 2012).

Torej, če je trajnostni razvoj takšen način razvoja, ki zadošča današnjim potrebam, ne da bi pri tem ogrožal možnosti prihodnjih generacij, da jim zadostijo, in je družbena odgovornost podjetij prispevek k trajnostnemu razvoju, je poročanje o trajnostnosti odlično orodje merjenja in spremljanja tega prispevka oziroma vplivov, ki jih ima podjetje na družbo in okolje, ter obratno (Fink Babič in Biroslavo, 2012).

Trajnostno poročilo tako podaja informacije o ekonomskih, okoljskih, družbenih in upravljaljskih učinkih in rezultatih delovanja organizacije. Potemtakem trajnostno poročilo razkriva informacije o (Fink Babič in Biroslavo, 2012):

- najbolj pomembnih vplivih podjetja na okolje in družbo ter vplivu okolja in družbe na podjetje,
- o vrednotah podjetja ter organizacijskem upravljanju podjetja, povezavi med strategijo podjetja in zavezanosti k trajnostnemu razvoju.

2.4 Razvoj poročanja podjetij o trajnostnosti v EU

Poročanje podjetij o trajnostnosti se je skozi zgodovino najrazličnejše razvijalo. V nadaljevanju so opisana posamezna obdobja, ki predstavljajo, kako se je razvijalo poročanje o trajnostnem razvoju (Rejc, 2004, str. 506):

- 1970 do 1977: V tem obdobju, natančneje leta 1972, je izšla knjiga avtorjev Bauerja in Finna, v kateri so pojasnjene raziskave o družbeni odgovornosti in poročanju o njej. To obdobje je bilo tudi obdobje, v katerem so se začeli pojavljati različni poskusi, s katerimi so želeli ugotoviti, kako bi pomagali vodilnim v podjetju pri poslovnih odločitvah.
- 1978 do 1986: Obdobje od leta 1978 do 1986 je bilo obdobje, v katerem je bil za podjetja najbolj pomemben ekonomski uspeh, ostale komponente, kot sta družba in okolje, pa so pomaknili povsem na stran. Najmočnejša interesna skupina so bili delničarji, odločitve vodilnih pa so bile usmerjene samo k dobičku; tako so opustili tudi projekte, ki so bili na kakršenkoli način povezani z družbeno odgovornostjo.

- 1987 do 1998: Proti koncu 80. let je družbena odgovornost ponovno pridobila na veljavi. Razlog za to je bilo sprejetje okoljske regulative s predpisi o kazenski odgovornosti. Kljub temu je bilo narejenih le malo raziskav o družbeno odgovornem ravnanju v podjetjih, in čeprav je bilo napisanih veliko poročil o okoljskih projektih, širši vidik družbene odgovornosti še vedno ni bil v ospredju (Rejc, 2004, str. 506). Ob koncu 90. let so podjetja začela izdajati poročila o družbeni odgovornosti v vse večjem obsegu. V njih je bilo opredeljeno tudi doseganje trajnostnega razvoja. V ospredje so bile postavljene tudi potrebe različnih skupin deležnikov, na katere so se podjetja začela vedno bolj osredotočati. V tem obdobju je vseeno šlo bolj samo za zunanje poročanje, pojavili pa so se modeli za merjenje uspešnosti, kar je kazalo na izboljšanje institucionalizacije družbene odgovornosti.
- 1999 do danes: Odgovornost poročanja o vseh vidikih trajnostnega razvoja vsem deležnikom podjetja se je razvila šele v zadnjih desetletjih. Javnost namreč od podjetij pričakuje, da ta poslujejo družbeno odgovorno ter da se lahko primernost takšnega delovanja tudi nadzoruje oziroma preverja. Pomemben del družbene odgovornosti, kot je nakazano že v uvodu tega poglavja, tako predstavlja obveščanje vseh interesnih skupin, ki na podlagi pridobljenih informacij lahko ocenijo oziroma primerjajo podjetja v luči njihovega trajnostnega razvoja ter tako sprejmejo svoje investicijske odločitve. Prav usmerjanje naložb v trajnostne aktivnosti in projekte bo namreč lahko občutno pripomoglo k doseganju zastavljenih podnebnih ciljev, kot so bili postavljeni v Pariškem podnebnem sporazumu (Bertoncelj in drugi, 2011, str. 132–133).

Takšne usmeritve je moč zaslediti tudi v EU, ki je v sklopu Evropskega zelenega dogovora, sprejetega za namene doseganja ciljev Pariškega podnebnega sporazuma, še okrepila pravila za trajnostno poročanje podjetij preko Direktive CSRD. EU je stališča, da naj bi ravno razkrivanje relevantnih, primerljivih in zanesljivih informacij o trajnosti bistveno pripomoglo k preusmerjanju kapitalskih tokov v naložbe za trajnostno rast, obvladovanju finančnih tveganj, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, izčrpavanja virov, degradacije okolja in socialnih vprašanj, ter spodbujanju preglednosti in dolgoročne naravnosti finančnih in gospodarskih dejavnosti.

Trajnostno poročanje v EU seveda ni novo. Predhodnica CSRD je tako NFRD, po kateri morajo določena podjetja v svoja poslovna poročila umestiti tudi izjavo o nefinančnem poslovanju (Uradni list Evropske unije, 2014).

Obe direktivi, tj. NFRD in CSRD, sta bistvenega pomena za predmetno magistrsko delo in sta podrobneje predstavljene v nadaljevanju.

3 ANALIZA DIREKTIV 2014/95/EU IN (EU) 2022/2464

3.1 Direktiva 2014/95/EU – NFRD

Direktiva NFRD je bila sprejeta decembra 2014. Spremenila je Direktivo 2013/34/EU o letnih računovodskih izkazih, konsolidiranih računovodskih izkazih in povezanih poročilih nekaterih vrst podjetij. Tudi sprejetje NFRD je tako temeljilo na zavedanju, da razkrivanje nefinančnih informacij predstavlja nujen korak k obvladovanju prehoda na trajnostno globalno gospodarstvo, ki povezuje dolgoročno donosnost s socialno pravičnostjo in varstvom okolja (Uradni list Evropske unije, 2014).

Z Direktivo 2014/95/EU, ki se je začela uporabljati leta 2017, je bila uvedena obveznost za velike družbe, ki so subjekti javnega interesa in katerih povprečno število zaposlenih je večje od 500, da v poslovnem poročilu ali ločeno priložijo tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki se nanaša na preteklo obdobje poslovanja in mora vsebovati podatke o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju. V zvezi s temi temami Direktiva NFRD od podjetij nadalje zahteva, da razkrijejo informacije o: poslovnem modelu, politikah, vključno s postopki skrbnega pregleda, rezultatih teh politik, tveganjih in upravljanju tveganj ter ključnih kazalnikih uspešnosti, pomembnih za posamezne dejavnosti (Uradni list Evropske unije, 2017).

Podjetja so bila zavezana k razkritju ustreznih in koristnih informacij, potrebnih za razumevanje njihovega razvoja, uspešnosti, položaja in učinka njihovih dejavnosti, ne pa k objavi izčrpnega in podrobnega poročila. Direktiva je podjetjem omogočala tudi precejšno prožnost oziroma možnost izbire, saj so lahko ustrezne informacije razkrili na način, ki se jim je zdel najkoristnejši (Uradni list Evropske unije, 2017). Oblika izjave o nefinančnem poročanju tako ni bila predpisana.

Direktiva NFRD je bila v slovenski pravni red prenesena preko Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 in nadaljnji), ki je s tem uvedel novosti glede razkrivanja podatkov o nefinančnem poslovanju (Kovačič, 2020).

Dalje je zaradi vse ambicioznejših podnebnih pravil Evropska komisija sprejemala tudi različne, sicer ne zavezujoče smernice, s pomočjo katerih so lahko podjetja še nadgradila svoje nefinančno poročanje (Uradni list Evropske unije, 2017). Leta 2017 so bile sprejete prve smernice (tj. Smernice za nefinančno poročanje (metodologija za poročanje o nefinančnih informacijah)), katerih namen je bil podjetjem pomagati pri pripravi ustreznih, koristnih in zgoščenih izjav o nefinančnem poslovanju v skladu z zahtevami NFRD. Podjetja so se namreč skušala izogniti novim upravnim bremenom zgolj z označevanjem ustreznih okenc, kar je v nasprotju z zagotavljanjem večje preglednosti ter posledično ne prinaša večjega zaupanja med zainteresiranimi stranmi, vključno z vlagatelji in potrošniki, tako da bi podjetja postala odpornejša in uspešnejša tako s finančnega kot z nefinančnega vidika.

Sledile so smernice iz leta 2019 (tj. Smernice za nefinančno poročanje: dopolnilo o poročanju o informacijah, povezanih s podnebjem (Ur. l. 209, 20. 6. 2019, str. 1–30)), ki podjetjem priporočajo, da naj nefinančne informacije razkrivajo na razumljiv, izčrpen, jedrnat in dosleden način, v skladu s splošno sprejetimi standardi in okviri poročanja (tj. npr. Standardi GRI (angl. Global Reporting Initiative), TCFD (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures), CDSB (angl. Climate Disclosure Standards Board)), da bi se tako čim bolj povečala primerljivost za zainteresirane strani (Uradni list Evropske unije, 2017).

Kljub sprejetim smernicam za nefinančno poročanje pa se razkrivanje in kakovost podanih informacij nista bistveno izboljšala. Uporabnost Direktive 2014/95/EU je bila tako postavljena pod vprašaj. Dodatno je bilo vedno več deležnikov mnenja, da je izraz »nefinančne« netočen, saj je iz njega mogoče sklepati, da te informacije niso finančno relevantne. Zato so začeli številne organizacije, pobude in posamezniki, ki delujejo na področju poročanja o trajnostnosti, uporabljati izraz »informacije o trajnosti«, kar je pomenilo, da bi bilo Direktivo 2014/95/EU treba spremeniti že zaradi tega, da se upošteva ta terminološka sprememba.

Navedene težave glede učinkovitosti NFRD in, kot že prej omenjeno, predvsem cilji EU, postavljeni v okviru Evropskega zelenega dogovora, so privedli do predloga Evropske komisije za revizijo NFRD. Konec leta 2022 je bila posledično sprejeta Direktiva (EU) 2022/2464 ali CSRD, ki je nasledila Direktivo 2014/95/EU in se bo za nekatera podjetja začela uporabljati že s 1. 1. 2025 (Uradni list Evropske unije, 2022). Do datuma začetka uporabe CSRD se še vedno uporablja NFRD.

3.2 Direktiva (EU) 2022/2464 – CSRD

Direktiva (EU) 2022/2464 je bila v Uradnem listu EU objavljena 16. 12. 2022, veljati pa je začela januarja 2023. Direktiva CSRD bistveno razširja krog podjetij, ki bodo obvezana poročati o informacijah o trajnosti (poleg velikih podjetij bodo npr. od 1. 1. 2027 morala poročati tudi mala in srednja podjetja javnega interesa, katerih vrednostni papirji kotirajo na borzi), uveljavitev direktive pa bo potekala v štirih fazah. Dodatno bo za podjetja veljala obveznost podrobnejšega poročanja v skladu z evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti (Evropska komisija, 2022), kar določa Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2772 z dne 31. julija 2023 o dopolnitvi Direktive 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta glede standardov poročanja o trajnostnosti (Ur. l., 2023/2772, 22. 12. 2023; v nadaljevanju Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2772), poročanje o trajnostnosti pa bo po novem tudi predmet revizije. Končno bodo morale biti vse informacije o trajnosti objavljene v okviru izjave o trajnostnosti, katere oblika je izrecno predpisan, ki bo del poslovnih poročil. Informacije bo treba razkriti v digitalni, strojno berljivi obliki. Poleg tega bo moralo biti poročilo o trajnostnosti javnosti dostopno brezplačno v centralnem ali trgovinskem registru, v registru družb držav članic ali na spletnem mestu odvisnega podjetja

ali podružnice podjetja iz tretje države. Države članice so bile dolžne direktivo prenesti v nacionalno zakonodajo do 6. 7. 2024 (Wolftheiss, 2023).

Tabela 1: Primerjava zahtev za poročanje o trajnostnosti po NFRD oziroma CSRD

NFRD	CSRD
Se uporablja od leta 2017.	Se bo uporabljala od leta 2025 dalje.
Zavezanci za poročanje so vsa velika podjetja, ki so subjekti javnega interesa in katerih povprečno število zaposlenih v poslovnem letu je na dan bilance stanja večje od 500. Predvideno je tudi konsolidirano poročanje o trajnostnosti.	Zavezanci za poročanje so vsa velika podjetja ter mala in srednja podjetja – razen mikropodjetij –, ki so subjekti javnega interesa oziroma kotirajo na borzi, pri čemer prihaja do postopnega uvajanja poročanja za različne subjekte. Predvideno je tudi konsolidirano poročanje o trajnostnosti.
Izjava o nefinančnem poslovanju, katere oblika ni natančno določena.	Izjava o trajnostnosti, katere oblika je natančno določena.
Poročanje po specifičnih standardih je prostovoljno (CDSB, GRI idr.).	Obvezno poročanje po evropskih standardih poročanja o trajnostnosti (ESRS).
Informacije so objavljene kot del poslovnih ali trajnostnih poročil.	Vse informacije so objavljene kot del poslovnih poročil.
Spodbuja digitalno poročanje, vendar ni obvezno.	Obveznost razkritja informacij v digitalni, strojno berljivi obliki.
Revizija sporočenih informacij o trajnostnosti ni obvezna.	Revizija sporočenih informacij o trajnostnosti je obvezna.

Vir: lastno delo.

Direktiva CSRD v primerjavi z NFRD močno povečuje obseg zahtev glede razkritja informacij o trajnostnosti in število podjetij, ki so k razkrivanju zavezana. Namen nove direktive je namreč razširiti odgovornost podjetij, izboljšati transparentnost in primerljivost informacij o trajnostnosti z uporabo enotnih standardov poročanja o trajnostnosti ter tako preprečiti lažno zeleno oglaševanje in olajšati prehod na trajnostno gospodarstvo. S kvalitetnim poročanjem o trajnostnosti bodo namreč podjetja lažje opredelila in upravljala lastna tveganja in priložnosti glede zadev v zvezi s trajnostnostjo ter izboljšala dostop podjetja do finančnega kapitala (Wolftheiss, 2023). Podrobnejša primerjava zahtev za poročanje o trajnostnosti po NFRD oziroma CSRD je prikazana v tabeli 1.

V nadaljevanju so predstavljeni glavni cilji direktive CSRD (Levstik, 2022):

- izboljšanje poročanja o trajnostnosti in obenem boljše izkoriščanje potenciala evropskega enotnega trga za prispevanje k popolnoma trajnostnemu in vključujočemu finančnemu ter gospodarskemu sistemu v skladu z Evropskim zelenim dogovorom in cilji OZN glede trajnostnega razvoja;
- zagotovitev informacij o tveganjih, ki jih predstavljajo zadeve v zvezi s trajnostjo, za podjetja ter zagotovitev informacij o vplivih podjetij samih na ljudi in okolje;
- zmanjšanje sistemskih tveganj za gospodarstvo;
- zmanjšanje stroškov poročanja o trajnostnosti za podjetja;

- zagotovitev dostopnosti informacij o trajnosti za uporabnika z uporabo digitalnih tehnologij;
- zagotavljanje in dodeljevanje finančnega kapitala podjetjem in dejavnostim, ki obravnavajo okoljske, socialne in zdravstvene izzive;
- omogočanje podjetjem učinkovito zadovoljevanje naraščajočega povpraševanja po informacijah o trajnosti;
- zagotavljanje podjetjem jasnost in gotovost o tem, katere informacije o trajnosti je treba poročati;
- olajšati pripravljavcem pridobivanje informacij, ki jih za namene poročanja potrebujejo od svojih poslovnih partnerjev.

3.2.1 Podjetja, zavezana k poročanju v skladu z direktivo CSRD

Poleg subjektov javnega interesa z več kot 500 zaposlenimi, ki so že zavezani k poročanju skladno s pravili NFRD, nova direktiva CSRD k poročanju o trajnostnosti zavezuje tudi naslednja podjetja (Wolftheiss, 2023):

1. podjetja javnega interesa, katerih vrednostni papirji kotirajo na reguliranih trgih EU (razen mikro podjetij);
2. obvladujoča podjetja velike skupine, ki na dan bilance stanja obvladujočega podjetja na konsolidirani osnovi presegajo meje vsaj dveh od naslednjih treh meril:
 - bilančna vsota: 20 milijonov EUR,
 - čisti prihodek 40 milijonov EUR,
 - povprečno število zaposlenih v poslovnem letu: 250;
3. obvladujoča podjetja iz tretje države z obsežnimi aktivnostmi na trgu Evropske unije, katerih čisti prihodek v EU na konsolidirani ravni presega 150 milijonov EUR in imajo vsaj eno odvisno podjetje v EU, ki je veliko podjetje ali pa kotira na reguliranem trgu EU, ali podružnico v EU, ki presega določene pragove glede čistega prihodka.

Iz obveznosti poročanja so lahko izvzeta odvisna podjetja, če so vključena v konsolidirano poslovno poročilo svojega obvladujočega podjetja, ki vključuje zahtevane informacije o trajnostnosti skladno z direktivo CSRD. Izvzetje se uporablja tudi, kadar je obvladujoče podjetje, ki poroča na konsolidirani ravni, podjetje iz tretje države in poroča informacije o trajnostnosti v skladu z zahtevami CSRD ali na način, ki je enakovreden standardom EU za poročanje o trajnostnosti (Wolftheiss, 2023).

Mala in srednja podjetja, ki sicer niso subjekti javnega interesa oziroma ne kotirajo na borzi in zanja v skladu z računovodsko direktivo ne veljajo nobene zahteve glede trajnostnega poročanja, lahko kljub temu od strank, bank, vlagateljev ali drugih zainteresiranih strani prejmejo zahteve po trajnostnih informacijah. EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group), ki je zadolžen za pripravo ESRS, prav zato pripravlja tudi enostavnejše, prostovoljne standarde za uporabo s strani malih in srednjih podjetij, ki ne kotirajo na borzi.

Ti prostovoljni standardi naj bi omogočili učinkovito in sorazmerno odzivanje na zahteve po trajnostnih informacijah ter jim tako olajšali sodelovanje pri prehodu na trajnostno gospodarstvo (CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo, 2023).

3.2.2 Začetek veljave novih pravil poročanja o trajnostnosti poslovanja

V tabeli 2 so predstavljene posamezne faze uveljavitve novih pravil poročanja o trajnostnosti poslovanja.

Tabela 2: Faze uveljavitve novih pravil poročanja o trajnostnosti

Faza	Kriterij
Faza 1: Od 1. januarja 2024 oziroma poslovna poročila, izdana v letu 2025, za poročanje o poslovnem letu 2024.	Velika podjetja ali skupine z več kot 500 zaposlenimi, ki so že zavezana poročati skladno s pravili NFRD.
Faza 2: Od 1. januarja 2025 oziroma poslovna poročila, izdana v letu 2026, za poročanje o poslovnem letu 2025.	Velika podjetja ali skupine, ki še niso bila dolžna poročati skladno s pravili NFRD in presegajo najmanj dva izmed naslednjih kriterijev: – bilančna vsota 20 milijonov EUR, – čisti prihodek 40 milijonov EUR, – povprečno število zaposlenih v poslovnem letu: 250.
Faza 3: Od 1. januarja 2026 oziroma poslovna poročila, izdana v letu 2027, za poročanje o poslovnem letu 2026.	Vsa mala in srednja podjetja (MSP), vključno s podjetji iz tretjih držav, ki so subjekti javnega interesa oziroma kotirajo na borzi. Ta podjetja sicer lahko uveljavljajo možnost, da do leta 2028 niso zavezana poročati o trajnostnosti po novih pravilih.
Faza 4: Od 1. januarja 2028 oziroma poslovna poročila, izdana v letu 2028, za poročanje o poslovnem letu 2027.	Podjetja iz tretjih držav, ki imajo: – letni čisti prihodek na konsolidirani ali posamični ravni v EU v višini najmanj 150 milijonov EUR za vsako od zadnjih dveh zaporednih poslovnih let in vsaj eno odvisno podjetje (ki je veliko podjetje v EU ali MSP) ali podružnico v EU, ki je v predhodnem poslovnem letu ustvarila čisti prihodek v višini več kot 40 milijonov EUR.

Vir: Wolftheiss (2023).

3.2.3 Evropski standardi poročanja o trajnostnosti (ESRS)

Prvi Evropski standardi poročanja o trajnostnosti (v nadaljevanju ESRS) so bili sprejeti decembra 2023 v okviru Delegirane uredbe Komisije (EU) 2023/2772. Gre za 12 univerzalnih ESRS, ki veljajo za vsa velika podjetja in predstavljajo pomemben korak k prehodu na trajnostno gospodarstvo in poročanju trajnostnih vidikov poslovanja po vsem svetu. Sprejetje prvega sklopa univerzalnih ESRS tako predstavlja mejnik za ustrezno in primerljivo trajnostno poročanje o vplivih podjetij na ljudi in okolje ter finančnih tveganjih in priložnostih za podjetja, ki so povezana s trajnostjo (CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo, 2023). Pri tem ESRS v največji možni meri upoštevajo delo nekaterih svetovnih pobud za določanje standardov ter nekatere obstoječe standarde in okvire, pa tudi zahteve, ki izhajajo iz posebnih aktov EU (Evropska unija, 2023).

ESRS so torej namenjeni:

- zagotavljanju kakovosti sporočenih informacij,
- preprečevanju nesorazmernega upravnega bremena za podjetja,
- določanju informacij, ki jih morajo podjetja razkriti o posebnih okoljskih, socialnih in človekovih pravicah ter upravljavskih dejavnikih,
- določanju v prihodnost usmerjene, retrospektivne, kvalitativne in kvantitativne informacije,
- upoštevanju težav, s katerimi se lahko srečujejo podjetja pri zbiranju informacij od udeležencev celotne vrednostne verige,
- določanju razkritij o vrednostnih verigah, ki so sorazmerna in relevantna glede na zmogljivosti in značilnosti podjetij v vrednostnih verigah ter glede na obseg in kompleksnost njihovih dejavnosti; ne določajo pa razkritij, zaradi katerih bi morala podjetja od malih in srednjih podjetij v svoji vrednostni verigi pridobiti informacije, ki presegajo informacije, ki jih je treba razkriti v skladu s standardi poročanja o trajnostnosti za mala in srednja podjetja (Evropska unija, 2022).

Cilj ESRS je tako opredeliti informacije o trajnostnosti, ki jih podjetja razkrivajo v skladu s CSRD. Natančneje in že nakazano v prejšnjem poglavju so v ESRS določene informacije, ki jih podjetja razkrivajo o svojih pomembnih vplivih, tveganjih in priložnostih, povezanih z okoljskimi, socialnimi in upravljavskimi trajnostnimi zadevami oziroma temami. Kot omenjeno, z izjemo ESRS E1, podjetjem v skladu z ESRS ni treba razkriti nobenih informacij o okoljskih, socialnih in upravljavskih zadevah oziroma temah, zajetih v ESRS, kadar jih je podjetje ocenilo kot nepomembne.

Za lažje razumevanje je v tabeli 3 zapisanih vseh 12 trenutno sprejetih univerzalnih ESRS.

Tabela 3 Standardi poročanja o trajnostnosti (ESRS)

Standard	Naziv
ESRS 1	Splošne zahteve
ESRS 2	Splošna razkritja
ESRS E1	Podnebne spremembe
ESRS E2	Onesnaževanje
ESRS E3	Vodni in morski viri
ESRS E4	Biotska raznovrstnost in ekosistemi
ESRS E5	Raba virov in krožno gospodarstvo
ESRS S1	Lastna delovna sila
ESRS S2	Delavci v vrednostni verigi
ESRS S3	Prizadete skupnosti
ESRS S4	Potrošniki in končni uporabniki
ESRS G1	Poslovno ravnanje

Vir: Evropska unija (2023).

ESRS iz tabele 3 nadalje razdelimo na naslednji način:

- medsektorska ESRS: ESRS 1 in ESRS 2,
- tematski standardi:
 - okoljski: ESRS E1–E5,
 - družbeni: ESRS S1–S4,
 - upravljavski: G1.

V standardu ESRS 1 je opisana struktura standardov ESRS, pojasnjeni pa so tudi pravila pri pripravi in temeljni koncepti ter določene splošne zahteve za pripravo in predstavitev informacij, povezanih s trajnostnostjo. V ESRS 2 so določene zahteve po razkritju informacij, ki jih podjetja zagotovijo na splošni ravni za vse pomembne trajnostnostne zadeve na področjih poročanja, ki zajemajo upravljanje, strategijo, upravljanje vplivov, tveganj in priložnosti (kar vključuje minimalne zahteve po razkritju za politike in ukrepe), ter minimalne zahteve po razkritju za metrike in cilje. Zato morajo podjetja vedno razkrivati informacije iz ESRS 2, tj. ne glede na rezultat ocene dvojne pomembnosti (Evropska komisija, 2023).

Tematski standardi zajemajo celoten spekter okoljskih, socialnih in upravljavskih vprašanj, vključno s podnebnimi spremembami, biotsko raznovrstnostjo in človekovimi pravicami (CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo, 2023). Vsak tematski ESRS zajema eno temo v zvezi s trajnostnostjo in je strukturiran v obliki tem in podtem ter po potrebi podpodtem. Standardi vključujejo osebne zahteve, ki dopolnjujejo splošne zahteve po razkritju iz ESRS 2. Kot omenjeno, podjetje razkriva informacije iz tematskih ESRS, le če neko trajnostno zadevo oziroma temo označi kot pomembno. V tem primeru razkriva informacije, ki so določene z zahtevami po razkritju in s podatkovnimi točkami v tematskih ESRS, povezanih

s to zadevo/temo, ter v ustreznih minimalnih zahtevah po razkritju politik, ukrepov in ciljev iz ESRS 2. Ker so trenutno sprejeti ESRS dokaj univerzalni, saj veljajo za vsa velika podjetja ne glede na sektor, lahko pride do situacije, ko neka trajnostna zadeva oziroma tema, ki jo podjetje oceni kot zanj pomembno, še ni zajeta v ESRS oziroma v njih ni dovolj razčlenjena (gre za zadeve oziroma teme, specifične za posamezne subjekte). Ne glede na to mora podjetje o takšni trajnostni zadevi poročati, pri čemer uporablja minimalne zahteve po razkritju iz ESRS 2 oziroma lahko uporabi tudi druge globalne standarde za poročanje o trajnostnosti (npr. GRI), če ti takšno trajnostno zadevo že naslavlja (Evropska komisija, 2023).

V prilogi 2 so za lažje razumevanje sicer predstavljeni cilji posameznega ESRS.

Kot že omenjeno, bo Evropska komisija v nadaljnjih sklopih sprejela še sektorske ESRS, ESRS za poročanje podjetij iz tretjih držav ter posebne ESRS, po katerih bodo poročala mala in srednja podjetja.

3.2.4 Razkrivanje informacij in ocena dvojne pomembnosti

Skladno s CSRD bodo morala podjetja, ki bodo zavezana poročati o trajnostnosti, v izjavi o trajnostnosti razkriti naslednje zadeve v zvezi s trajnostnostjo (Wolftheiss, 2023):

- 1. poslovni model in strategijo podjetja** – ta bo moral vsebovati pojasnilo o odpornosti modela in strategije na tveganje glede zadev v zvezi s trajnostjo, priložnosti glede zadev v zvezi s trajnostjo, načrte za zagotovitev, da sta poslovni model in strategija združljiva s prehodom na trajnostno gospodarstvo ter da sta v skladu s Pariškim podnebnim sporazumom, načrte za doseg podnebne nevtralnosti do leta 2050 in naposled tudi dokaz o tem, kako poslovni model in strategija podjetja upoštevata interese deležnikov in vplive podjetja na zadeve v zvezi s trajnostnostjo ter dokaz o tem, na kakšen način se je izvedla strategija podjetja glede zadev s trajnostnostjo;
- 2. opis časovno vezanih ciljev glede zadev v zvezi s trajnostnostjo in napredek pri doseganju teh ciljev;**
- 3. upravljanje** – kakšna je vloga nadzornih, upravnih in poslovnih organov glede zadev v zvezi s trajnostnostjo;
- 4. politike glede zadev v zvezi s trajnostnostjo;**
- 5. informacije o obstoju shem spodbud, povezanih z zadevami trajnostnosti**, ki se ponujajo članom vodstvenih in nadzornih organov;
- 6. postopek skrbnega pregleda, ki se izvaja glede zadev v zvezi s trajnostnostjo;**
- 7. škodljive vplive** – opis glavnih škodljivih vplivov, povezanih z vrednostno verigo podjetja, vključno z njegovimi lastnimi dejavnostmi, proizvodi in storitvami, poslovnimi odnosi in dobavno verigo;
- 8. ukrepe glede škodljivih vplivov** – opis, ki vsebuje vse sprejete ukrepe in rezultate ukrepov, ki so bili sprejeti za preprečevanje, blažitev ali odpravo škodljivih vplivov;
- 9. glavna tveganja**, s katerimi se podjetje srečuje glede zadev v zvezi s trajnostnostjo;

10. kazalnike, ki so relevantni za vsa navedena razkritja.

V splošnem bi torej lahko rekli, da bodo podjetja v okviru izjav o trajnostnosti poročala o kvalitativnih in kvantitativnih informacijah glede prihodnosti in preteklosti, ki zajemajo kratko-, srednje- in dolgoročna časovna obdobja, za razumevanje:

- vplivov podjetja na zadeve v zvezi s trajnostjo,
- vplivov zadev v zvezi s trajnostjo na podjetje.

Zgornje pa že nakazuje na dejstvo, da je izhodišče za poročanje o trajnostnosti po CSRD oziroma ESRS ocena dvojne pomembnosti, na podlagi katere podjetje opredeli svoje pomembne trajnostne zadeve, o katerih poroča.

Dvojna pomembnost ima torej dve razsežnosti, ki sta med seboj povezani in soodvisni, in sicer (Evropska komisija, 2023):

- pomembnost vpliva: trajnostnostna zadeva oziroma tema je pomembna z vidika vplivov, če se nanaša na dejanske ali morebitne pomembne pozitivne ali negativne vplive podjetja na ljudi ali okolje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju (Evropska komisija, 2023);
- finančno pomembnost: trajnostnostna zadeva oziroma tema je s finančnega vidika pomembna, če povzroči pomembne finančne učinke na podjetje ali se lahko razumno pričakuje, da jih bo povzročila. To velja, če zaradi trajnostnostne zadeve nastanejo ali lahko nastanejo tveganja ali priložnosti, ki pomembno vplivajo ali za katere se lahko razumno pričakuje, da bodo pomembno vplivali na razvoj podjetja ter na njegov finančni položaj, finančno uspešnost, denarne tokove, dostop do financiranja ali stroške kapitala v kratko-, srednje- ali dolgoročnem obdobju.

Bistvo načela dvojne pomembnosti je torej, da se podjetje ozre navznoter in navzven. Navznoter, da podjetja ocenijo, kako zadeve v zvezi s trajnostnostjo vplivajo na podjetje (v smislu tveganj in priložnosti), navzven pa, kako podjetje vpliva na ljudi in okolje ob upoštevanju kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih časovnih obdobj (Wolftheiss, 2023). Natančnega postopka, kako mora biti ocena dvojne pomembnosti izvedena, ESRS 2 ne predpisuje. Podjetje pri ocenjevanju pomembnosti upošteva vsaj seznam trajnostnih tem iz tabele 4, ki izhajajo iz Delegirane uredbe Komisije (EU) 2023/2772 (Evropska komisija, 2023).

Tabela 4: Trajnostnostne zadeve, zajete v tematskih ESRS

Tematski ESRS	Trajnostnostne zadeve, zajete v tematskem ESRS		
	Tema	Podteme	Podpodteme
ESRS E1	Podnebne spremembe	Prilagajanje podnebnim spremembam; Blažitev podnebnih sprememb; Energija	
ESRS E2	Onesnaževanje	Onesnaževanje zraka; Onesnaževanje vode; Onesnaževanje prsti; Onesnaževanje živih organizmov in virov hrane; Snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost; Mikroplastika	
ESRS E3	Vodni in morski viri	Voda; Morski viri	Poraba vode; Odvzemi vode; Odvajanje vode; Odvajanje vode v oceane; Pridobivanje in raba morskih virov
ESRS E4	Biotska raznovrstnost in ekosistemi	Neposredna gonilna sila vplivov na izgubo biotske raznovrstnosti	Podnebne spremembe; Sprememba rabe zemljišč; Sprememba rabe sladke vode in sprememba rabe morja; Neposredno izkoriščanje; Invazivne tujerodne vrste; Onesnaževanje; Drugo
		Vplivi na stanje vrst	Primeri: Velikost populacije vrst in Tveganje izumrtja vrste na svetovni ravni
		Vplivi na obseg in stanje ekosistemov	Primeri: Degradacija tal; Dezertifikacija; Pozidava tal
		Vplivi na ekosistemske storitve in odvisnosti od njih	
ESRS E5	Krožno gospodarstvo	Pritoki virov, vključno z rabo virov; Odtoki virov, povezani s proizvodi in storitvami; Odpadki	
ESRS S1	Lastna delovna sila	Delovni pogoji	Varnost zaposlitve; Delovni čas; Dostojne plače; Socialni dialog Svoboda združevanja, obstoj svetov delavcev ter pravice delavcev do obveščenosti, posvetovanja in udeležbe; Kolektivna pogajanja, vključno z deležem delavcev, za katere veljajo kolektivne pogodbe; Usklajevanje poklicnega in zasebnega

se nadaljuje

Tabela 4: Trajnostnostne zadeve, zajete v tematskih ESRS (nad.)

		Enaka obravnava in enake možnosti za vse	Enakost spolov in enako plačilo za delo enake vrednosti; Usposabljanje ter razvoj znanj in spretnosti; Zaposlovanje in vključevanje invalidov; Ukrepi proti nasilju in nadlegovanju na delovnem mestu; Raznolikost
		Druge, z delom povezane pravice	Delo otrok; Prisilno delo; Ustrezna stanovanja; Zasebnost
ESRS S2	Delavci v vrednostni verigi	Delovni pogoji	Varnost zaposlitve; Delovni čas; Dostojne plače; Socialni dialog Svoboda združevanja, vključno z obstojem svetov delavcev; Kolektivna pogajanja; Usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja; Zdravje in varnost
		Enaka obravnava in enake možnosti za vse	Enakost spolov in enako plačilo za delo enake vrednosti; Usposabljanje ter razvoj znanj in spretnosti; Zaposlovanje in vključevanje invalidov; Ukrepi proti nasilju in nadlegovanju na delovnem mestu; Raznolikost
		Druge, z delom povezane pravice	Delo otrok; Prisilno delo; Ustrezna stanovanja; Voda in sanitarna ureditev; Zasebnost
ESRS S3	Prizadete skupnosti	Ekonomске, socialne in kulturne pravice skupnosti	Ustrezna stanovanja; Ustrezna hrana; Voda in sanitarna ureditev; Vplivi, povezani z zemljišči; Vplivi, povezani z varnostjo
		Državlanske in politične pravice skupnosti	Svoboda izražanja; Svoboda izbiranja; Vplivi na zagovornike človekovih pravic
		Pravice staroselskih ljudstev	Prostovoljno, predhodno in informirano soglasje; Samoodločba; Kulturne pravice
ESRS S4	Potrošniki in končni uporabniki	Vplivi na potrošnike in/ali končne uporabnike, povezane z informacijami	Zasebnost; Svoboda izražanja; Dostop do kakovostnih informacij
		Oseba varnost potrošnikov in/ali končnih uporabnikov	Zdravje in varnost; Varnost osebe; Zaščita otrok

se nadaljuje

Tabela 4: Trajnostnostne zadeve, zajete v tematskih ESRS (nad.)

		Socialna vključenost potrošnikov in/ali končnih uporabnikov	Nediskriminacija; Dostop do proizvodov in storitev; Odgovorne tržne prakse
ESRS G1	Poslovno ravnanje	Korporativna kultura; Zaščita žvižgačev; Dobrobit živali; Politično sodelovanje in dejavnosti lobiranja; Upravljanje odnosov z dobavitelji, vključno s plačilnimi praksami	
		Korupcija in podkupovanje	Preprečevanje in odkrivanje, vključno z usposabljanjem; Incidenti

Vir: Evropska unija (2023).

Podjetje torej oceni vplive, tveganja in priložnosti posamezne teme in na podlagi te ocene odloči, ali je neka trajnostna tema zanj pomembna. Pri ocenjevanju upošteva tudi svojo vrednostno verigo, in sicer se v tem primeru osredotoči na področja, dejavnosti, poslovne odnose, geografska območja ali druge dejavnike, pri katerih se lahko šteje, da se vplivi, tveganja in priložnosti lahko pojavijo. V ocenjevanje mora podjetje vključiti tudi svoje glavne deležnike, tj. tiste, ki lahko vplivajo na podjetje ali na katere lahko podjetje vpliva, kot npr. zaposleni, dobavitelji, potrošniki, končni uporabniki, lokalne skupnosti, javni organi, regulatorji, nadzorniki, centralne banke, vlagatelji idr.

Če se na podlagi ocene dvojne pomembnosti izkaže, da je trajnostna zadeva z zgornjega seznama pomembna z vidika pomembnosti vpliva, z vidika finančne pomembnosti ali z obeh vidikov, se šteje kot pomembna in mora podjetje o njej poročati. Pri tem je seznam iz tabele 4 zgolj orodje za pomoč podjetju pri ocenjevanju dejavnosti, saj mora podjetje pri določanju pomembnih zadev še vedno upoštevati svoje posebne okoliščine. Seznam namreč vsebuje le trajnostne teme iz do sedaj objavljenih tematskih ESRS, ki so univerzalni in veljajo za vsa velika podjetja. Nanj torej niso uvrščene zadeve oziroma teme, ki so lahko specifične za posamezna podjetja, tj. sektorsko specifična, saj se pričakuje, da bodo takšne zadeve na seznam dodane s sprejemanjem sektorskih ESRS. Slednje pa seveda ne pomeni, da podjetjem o takšnih temah ni treba poročati. Nasprotno, ravno tako mora podjetje razkrivati informacije skladno z minimalnimi zahtevami po ESRS 2 oziroma lahko uporabi tudi druge globalne standarde za poročanje o trajnostnosti, če ti takšno trajnostno zadevo že naslavlja. Če pa podjetje neke trajnostne zadeve oziroma teme iz tabele 3 ne označi kot pomembne, mu o njej ni treba poročati. Tu sicer obstaja izjema pri standardu ESRS E1 *Podnebne spremembe*, namreč, če podjetje to zadevo opredeli kot nepomembno, mora to ustrezno obrazložiti. Hkrati velja, da ne glede na rezultat ocenjevanja dvojne pomembnosti podjetje vedno razkrije informacije, ki so zahtevane v skladu z ESRS 2 *Splošna razkritja*, kar vključuje Dodatek C k ESRS 2 (*Zahteve po razkritju in glede uporabe iz tematskih ESRS, ki se uporabljajo v povezavi z ESRS 2 Splošna razkritja*) (Evropska komisija, 2023).

3.2.5 Izdelava izjave o trajnostnosti

Izjava o trajnostnosti se umešča v namenski oddelek poslovnega poročila podjetja. Izhodišče za pripravo izjave o trajnostnosti je, kot omenjeno, ocena dvojne pomembnosti, na podlagi katere podjetje opredeli svoje pomembne trajnostne teme, o katerih poroča. Ne glede na oceno dvojne pomembnosti podjetje sicer poroča po ESRS 2 (vključno z dodatkom C k ESRS 2), tematske standarde pa izbira glede na relevantnost pomembnih trajnostnih tem. Pri tem lahko podjetje skladno z Dodatkom C k ESRS 1 nekatere informacije v prvih letih poročanja tudi izpusti, npr. podjetja ali skupine, ki na dan svoje bilance stanja ne presegajo povprečnega števila 750 zaposlenih v poslovnem letu (po potrebi na konsolidirani osnovi), lahko v prvem letu priprave izjave o trajnostnosti izpustijo informacije, določene z zahtevami po razkritju iz ESRS S1 (Evropska komisija, 2023). Kot že omenjeno, podjetje poroča tudi o pomembnih trajnostnih zadevah oziroma temah, ki so specifične zanj in še niso

zajete v trenutne ESRS (Evropska komisija, 2023). Predvidena je tudi možnost vključitve s sklicevanjem (pod določenimi pogoji lahko podjetje nekatere informacije razkrije tudi v drugem delu poslovnega poročila). Informacije o podjetju, ki poroča, ki so navedene v izjavi o trajnosti, se, kadar je ustrezno, obenem razširijo tako, da vključujejo tudi informacije o pomembnih vplivih, tveganjih in priložnostih, povezanih z njegovo vrednostno verigo (Evropska komisija, 2023). Podjetje izjavo o trajnostnosti strukturira v širih delih v naslednjem vrstnem redu:

1. splošne informacije (v ta del podjetje načeloma umesti tudi seznam vseh izpolnjenih zahtev po razkritju iz ESRS),
2. okoljske informacije (kamor po novem vključi tudi informacije, ki jih mora razkriti skladno z Uredbo (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembo Uredbe (EU) 2019/2088 (Ur. l. 198, 22. 6. 2020, str. 13–43; v nadaljevanju Uredba o taksonomiji)),
3. socialne informacije,
4. informacije o upravljanju (Evropska komisija, 2023).

Tabela 5: Struktura izjave o trajnostnosti po ESRS

Del poslovnega poročila	Kodifikacija iz ESRS	Naslov
1. Splošne informacije	ESRS 2	Splošna razkritja, vključno z informacijami, predloženimi v skladu z zahtevami glede uporabe iz tematskih ESRS in navedenimi v ESRS 2, Dodatek C
2. Okoljske informacije	Ni relevantno	Razkritja v skladu s členom 8 Uredbe (EU) 2020/852 (uredba o taksonomiji)
	ESRS E1	Podnebne spremembe
	ESRS E2	Onesnaževanje
	ESRS E3	Vodni in morski viri
	ESRS E4	Biotska raznovrstnost in ekosistemi
	ESRS E5	Raba virov in krožno gospodarstvo
3. Socialne informacije	ESRS S1	Lastna delovna sila
	ESRS S2	Delavci v vrednostni verigi
	ESRS S3	Prizadete skupnosti
	ESRS S4	Potrošniki in končni uporabniki
4. Informacije o upravljanju	ESRS G1	Poslovno ravnanje

Vir: Evropska unija (2023).

Informacije, razkrite v skladu z ESRS, uporabnikom izjave o trajnostnosti omogočajo, da razumejo pomembne vplive, ki jih ima podjetje na ljudi in okolje, ter pomembne vplive trajnostnostnih zadev na razvoj, uspešnost in položaj podjetja (Evropska komisija, 2023). Poročanje v skladu z ESRS omogoča pregledno primerjavo trajnostne uspešnosti podjetij,

pri čemer ESRS poudarjajo zahtevo po skrbnem pregledu, razkritju morebitnih negativnih vplivov in predvidenih ukrepov za njihovo ublažitev, kar mora biti transparentno razvidno preko ustreznih kazalnikov, (CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo, 2023). Vlagateljem, finančnim institucijam in drugim deležnikom tako zagotavljajo informacije o trajnostnih učinkih podjetij, v katera vlagajo (CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo, 2023). Raste namreč zavedanje o pomembnosti obvladovanja trajnostnih tveganj, predvsem podnebnih. Vse večja je ozaveščenost vlagateljev, da lahko zadeve v zvezi s trajnostnostjo ogrozijo finančno uspešnost podjetij, poleg tega pa raste tudi trg naložbenih produktov, ki si izrecno želijo upoštevati določene standarde glede trajnostnosti ali dosegati določene cilje v zvezi z njo (Zelena Slovenija, brez datuma). Nenazadnje pa se vse več potrošnikov odloča za nakup trajnostnih izdelkov in storitev, zato je trajnostno poročanje zares dobro orodje za prispevanje k nadaljnjemu trajnostnemu razvoju družbe.

3.2.6 Trajnostni razvoj pred trajnostnim poročanjem

V javnosti se večkrat pojavljajo debate o tem, da ESRS prinašajo le še dodatne obveznosti in birokratske obremenitve za podjetja. Tu gre izpostaviti, da so ESRS podjetjem lahko v veliko pomoč pri razumevanju njihovih vplivov, tveganj in priložnosti, povezanih s trajnostnimi zadevami oziroma temami, ter tako služijo kot smernice za oblikovanje trajnostne strategije podjetja in razumevanje, kako naj prilagodijo svoje poslovne modele za prihodnost. Trajnostno poročanje je namreč zgolj zadnje dejanje, s katerim podjetje komunicira svoj napredek ključnim deležnikom. Je le odsev celostnega trajnostnega razvoja in trajnostnega udejstvovanja podjetja, ki bi moralo postati glavno vodilo podjetja.

Za pripravo ustrezne trajnostne strategije so lahko podjetjem v pomoč tudi cilji trajnostnega razvoja, pri čemer je ključno to, da trajnostne strategije naslovijo vse tri vidike trajnosti, in sicer:

- **Okoljski vidik:** Povezan je predvsem z vzdrževanjem naravnih sistemov, ohranjanjem habitata in skrbno rabo naravnih virov, s katerimi se ustvarja blaginjo. Prav zaradi tega je zelo pomembno tako ohranjanje narave kot tudi zmanjšanje zunanjih vplivov na okolje (Kristan Fazarinc, 2019). Okoljski vidik trajnostnega razvoja organizacije se tako nanaša na sonaravnost, podjetja pa morajo spoštovati naravne vire, tako kot spoštujejo ostala sredstva, ki prispevajo k njihovi rasti in razvoju. Okolje je torej treba dojemati kot posebno obliko kapitala, ki ga je, kot uvodoma omenjeno, treba ohraniti tudi za prihodnje generacije (Kristan Fazarinc, 2019), hkrati pa bodo prizadevanja za pridobivanje virov na ravneh, ki so trajnostne za okolje, zagotovila tudi gospodarsko vzdržnost z nadaljnjo razpoložljivostjo virov (Allen, 2022). Podjetja pa ne bi smela le upoštevati predpisov o varstvu okolja, ampak bi morala tudi izvajati ekološke pobude, da bi ustvarila boljšo prihodnost. Ekološke pobude so poenostavljeni proizvodni procesi, učinkovito ravnanje z odpadki, vrste ogrevanja pisarn oziroma stavb, uporaba varčne razsvetljave oziroma dnene svetlobe idr. (Renko, 2018, str. 37).

- Socialni vidik: Tesno je povezan z družbeno odgovornostjo podjetij oziroma s korporativno družbeno odgovornostjo, ki v zadnjih letih postaja pomembnejša predvsem v bolj razvitem delu svetovnega gospodarstva. Družbena odgovornost podjetij je definirana kot nenehna zavezanost organizacije k etičnemu vedenju, izboljševanju kakovosti življenja zaposlenih, njihovih družin, lokalne skupnosti in družbe na splošno. Z drugimi besedami bi lahko rekli, da socialni vidik v praksi obravnava širši vpliv podjetja na družbeno okolje, torej tako znotraj organizacije kot širše. Osredotoča se na to, kako se podjetje zavzema za širše družbeno dobro, ravnanje z zaposlenimi, politike raznolikosti, vključenosti in enakosti, spodbujanje izobraževanja, zagotavljanje ustreznega zdravstvenega in socialnega varstva zaposlenih itd. (Bertoncelj in drugi, 2015, str.114–117).
- Ekonomski vidik: Upravljanje trajnostnega razvoja organizacij se z ekonomskega vidika osredotoča predvsem na trajnostno rast. Ekonomska dimenzija trajnostnega razvoja je namreč povezana z iskanjem učinkovitega načina delovanja ekonomije in upravljanja finančnih virov na način, da se tudi pri tem vidiku uravnoteženo upoštevajo tako potrebe sedanjih kot tudi prihodnjih generacij (Kristan Fazarinc, 2019). Le s celovito obravnavo, tj. naslavljanjem vseh treh vidikov, lahko podjetja zmanjšajo svoj negativni vpliv na okolje in družbo ter se uspešno soočajo z izzivi in priložnostmi, ki jih podnebne spremembe in družba prinašajo zanje.

Našteti vidiki torej skupaj tvorijo konceptualni okvir, meje med njimi pa niso vedno povsem jasno začrtane, saj so med seboj tesno povezani. Vsak izmed njih preučuje določeno področje, kar pripomore k natančnejšemu pregledu trajnostnega razvoja. Namreč, če podjetje želi delovati trajnostno, mora k temu pristopiti na celovit način, ki zaobjame vse naštete perspektive, pomembno pri vsem tem pa je, da najde pravo ravnotežje med njimi, saj lahko preveliko osredotočanje na samo eno privede do težav. Trajnost je torej treba razumeti tridimenzionalno, v smislu, da se podjetje ne razvija le iz upravljalškega oziroma ekonomskega vidika, temveč tudi iz okoljskega in socialnega oziroma družbeno-političnega, ter tako oceni svoja tveganja in priložnost (Zhou in drugi, 2022, str. 3371–3387).

Za vključevanje načel trajnostnega poslovanja v poslovanje podjetja pa je ključna podpora vrhnjega managementa. Prav vloga predsednika uprave ali generalnega direktorja je odločilna pri tem, ali bo trajnostna poslovna strategija uresničena ali ne. Vrhnji menedžment mora biti ves čas del ekipe, ki pripravlja strategijo, zlasti na delavnicah, v katere so vključeni tudi drugi zaposleni. Direktor mora s svojo prisotnostjo na delavnicah pokazati, da mu je vpeljava nove strategije v zelo velikem interesu, še bolj pa mnenja zaposlenih. Pri pripravi strategije mora sodelovati čim več zaposlenih, saj bo le ta na ta način boljša, zaposleni pa jo bodo vzeli za svojo. Meni tudi, da se lahko z večjo vključenostjo zaposlenih v pripravo strategije bolje obvladuje tveganje, da se z njo ne bodo poistovetili in bodo za spremembe manj zavzeti. Po sprejetju strategije je ključnega pomena ustrezno ravnovesje med zaupanjem in nadzorom (Kristan Fazarinc, 2019). Tako bo trajnostni razvoj zares postal

sestavni del poslovanja podjetja, kar se bo odražalo tudi v njegovih poslovnih modelih, s katerimi bo podjetje minimiziralo svoje negativne vplive na okolje in družbo ter uspešno obvladovalo tveganja in izkoristilo priložnosti, povezane s trajnostjo.

Trajnostno udejstvovanje podjetij lahko obenem prinese izboljšanje ugleda podjetja in izkazuje dodano vrednost podjetja, prav tako pa velja, da so podjetja, ki se osredotočajo na trajnost, načeloma bolj inovativna in s tem lahko povečajo svoj dobiček. Trajnost tako lahko ustvari poslovni uspeh in podjetja vodi k razvoju novih, boljših izdelkov in storitev (Strange in Bayley, 2008). Dodatno trajnostno udejstvovanje lahko zagotavlja tudi konkurenčnost prednost (Strange in Bayley, 2008). Najpomembneje pa je, da trajnostna naravnost podjetij dejansko zagotavlja nadaljevanje poslovanja podjetja in s tem tudi prihodnjega obstoja družbe.

4 PREGLED EMPIRIČNIH RAZISKAV PRIPRAVLJENOSTI PODJETIJ NA POROČANJE O TRAJNOSTNOSTI V EU IN GLOBALNO

Teme, povezane z okoljem, družbo in upravljanjem, oziroma tako imenovane ESG teme v zadnjih nekaj obdobjih pravzaprav preoblikujejo poslovanja podjetij, merjenje uspešnosti in obvladovanje tveganj, hkrati pa uvajajo nove izzive in priložnosti (KPMG, 2023). Globalna mreža družb KPMG nudi storitve revizije in davčnega svetovanja, hkrati pa zaposluje strokovnjake, ki s svojim delom prispevajo k izboljšanju položaja strank in skupnosti. Že leta 1993 so izdali rezultate prve mednarodne raziskave o trajnostnem poročanju gospodarskih družb (angl. *KPMG's International Survey of Corporate Responsibility Reporting*). Eno izmed raziskav so opravili tudi leta 2011. V takratno raziskavo so bili vključeni subjekti iz 34 različnih držav. Vzorec je sestavljalo 250 vodilnih gospodarskih subjektov iz skupine Fortune Global 500 v letu 2010 in po 100 največjih gospodarskih družb glede na prihodke iz 34 različnih držav. Že s takratno raziskavo je KPMG ugotovila, da skoraj na vseh področjih podjetja dokazujejo vse večjo pripravljenost, da svoje vedenje glede ključnih družbenih vprašanj predstavijo javno (KPMG, 2011).

Podjetje KPMG je podobno raziskavo opravilo tudi v letu 2023, in sicer, v kakšni meri so podjetja pripravljena na poročanje o omenjenih temah oziroma na poročanje o trajnostnosti poslovanja. Večina podjetij v Evropi in globalno že poroča o ESG temah, a v večini primerov gre za poročanje o teh temah na prostovoljni ravni. Toda kot smo že ugotovili, se pravila v zvezi s poročanjem o trajnostnosti spreminjajo in priprava omenjenih poročil bo za veliko večino podjetij postala obvezna, hkrati pa tudi predmet revizije (KPMG, 2023).

Podjetje KPMG je raziskavo, ki je potekala od aprila do julija leta 2023, naredilo med 750 podjetji iz različnih industrij širom sveta. Intervjuvali so višja vodstva in člane upravnega odbora, ki se ukvarjajo s poročanjem o trajnostnosti v posameznem podjetju. Za namen

takratne raziskave je podjetje KPMG pripravilo oziroma predstavilo poseben ESG indeks, sestavljen iz petih stebrov (KPMG, 2023):

- upravljanje (angl. governance),
- spretnosti (angl. skills),
- management podatkov (angl. data management),
- digitalna tehnologija (angl. digital technology),
- vrednostna veriga (angl. value chain).

Vsak steber je bil sestavljen iz enega ali več vprašanj. Nato so iz rezultatov vsakega vprašanja znotraj stebra naredili povprečje, da bi dobili skupno oceno za posamezen steber. Ocene vsakega izmed stebrov so bile nato ponderirane na i način, kot prikazuje tabela 6.

Tabela 6: Ponderirane ocene ESG indeksa

Upravljanje	Spretnosti	Management podatkov	Digitalna tehnologija	Vrednostna veriga
0,25	0,25	0,25	0,15	0,10

Vir: KPMG (2023).

Indeks, merjen na podlagi 1–100, je proučeval napredek podjetij na teh področjih z namenom, da bi ocenili relativno zrelost pripravljenosti podjetij na poročanje o trajnostnosti oziroma na nefinančno poročanje. Na podlagi rezultatov so nato podjetja razvrstili med najboljša (najboljših 25 % podjetij), napredna (naslednjih 50 % podjetij) in tista, ki so šele na začetku (zadnjih 25 % podjetij) (KPMG, 2023).

Ugotovitve so naslednje (KPMG, 2023):

- kar 66 % vseh intervjuvanih podjetij je že bilo oziroma bo kmalu primorano poročati o trajnostnosti. Obstaja sicer več dejavnikov, zaradi katerih podjetja poročajo o trajnostnosti, a je regulativni pritisk za pripravo tovrstnih poročil še vedno na prvem mestu.
- 65 % vodilnih v podjetjih vidi digitalna orodja kot ključna za dobro pripravo na trajnostnostno poročanje.
- samo 27 % podjetij ima trdne politike in postopke za podporo razvoju svojih ESG razkritij.
- 25 % intervjuvanih podjetij meni, da že imajo vzpostavljene politike, veščine in sisteme ESG, ki jim omogočajo dobro pripravljenost na zagotavljanje poročanja o trajnostnosti,
- 58 % tistih, ki so na poročanje najmanj pripravljeni, je mnenja, da je zelo težko uravnotežiti cilje zagotavljanja nefinančnih oziroma ESG informacij in pričakovanja delničarjev glede dobička.
- le 26 % podjetij ima jasno revizijsko sled za podporo svojih nefinančnih informacij.

Indeks je torej pokazal, da je večina podjetij še vedno na začetku svoje poti zagotavljanja nefinančnih informacij in še ni povsem v celoti pripravljena na neodvisno zagotavljanje vseh svojih nefinančnih oziroma ESG podatkov. Četudi je prvih 25 odstotkov anketiranih podjetij označenih kot najboljših, je to lahko zelo relativna oznaka. Najboljša podjetja v raziskavi so dosegla povprečno oceno indeksa 64,8 (na lestvici od 1 do 100), medtem ko so tako imenovana napredna podjetja dosegla povprečno oceno 54,4, ostala podjetja pa povprečno oceno indeksa 30,5. Raziskava je tako pokazala, da ima velika večina podjetij še veliko dela na področju priprave poročil o trajnostnosti (KPMG, 2023).

Kaže pa se tudi povezava med velikostjo podjetja in pripravljenostjo na poročanje o trajnostnosti, saj večja podjetja kažejo večjo pripravo na poročanje in pa tudi večjo vključenost trajnosti nasploh v svoje vsakodnevno poslovanje. Podjetja, katerih prihodki presegajo 10 milijard ameriških dolarjev, so dosegla povprečno oceno indeksa 56,3, kar je opazno višje od podjetij, katerih prihodki se gibljejo med 5 in 10 milijardami ameriških dolarjev. Ta podjetja so namreč dosegla povprečno oceno indeksa 45,3, podjetja s prihodki pod 5 milijard pa 41,7 (KPMG, 2023).

Pri tem, kar se zadeva same panoge, se je izkazalo, da so na poročanje o trajnostnosti v povprečju najboljše pripravljena podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo električne energije, s povprečjem indeksa 50,7, tem so sledila proizvodna podjetja s povprečjem indeksa 49,1, nato banke (48,8), zavarovalništvo (47,5), prav na dnu, z najmanjšo povprečno oceno indeksa, pa se je znašlo zdravstvo (42,2) (KPMG, 2023).

Pripravljenost na poročanje o trajnostnosti se je razlikovala tudi glede na to, kje ima podjetje sedež. V raziskavi so bila najboljše pripravljena podjetja iz Severne Amerike, sledila je Evropa, nato pa azijsko-pacifiška regija in Latinska Amerika. Če pogledamo iz vidika držav, se je najboljše odrezala Francija (50,4), sledile so Japonska (50,0) in ZDA (49,4), med najnižje uvrščenimi pa sta bili Brazilija (43,1) in Kitajska (43,0) (KPMG, 2023).

5 EMPIRIČNA ANALIZA O PRIPRAVLJENOSTI SLOVENSКИH PODJETIJ NA POROČANJE O TRAJNOSTNOSTI POSLOVANJA SKLADNO Z NOVO DIREKTIVO

Kot način zbiranja primarnih podatkov za preverjanje, v kolikšni meri so slovenska podjetja pripravljena na nove zahteve glede poročanja o trajnostnosti, sem izbrala metodo delno strukturiranega intervjuja, pri katerem za razliko od nestrukturiranega ali globinskega intervjuja obstaja že vnaprej določen spisek tem in vprašanj, vendar pa je izvedba intervjuja prilagojena situaciji in toku pogovora. Podatki, ki jih pridobimo s takim intervjujem, se lahko od intervjuja do intervjuja razlikujejo, razlog za to pa je, da lahko nekatera od predvidenih vprašanj izpustimo, druga pa dodamo ob sami izvedbi (Bregar in drugi, 2005).

Osnova za izpeljavo pogovora strukturiranega intervjuja je vprašalnik, s katerim sledimo vnaprej pripravljenim vprašanjem. Pri izvedbi in pripravi intervjuja je najprej treba določiti njegove cilje ter razmisliti o temah, ki jih želimo raziskati. Prav zato si je treba pripraviti vprašanja ali vsaj iztočnice. Seznaniti se moramo s temo, ki jo obravnavamo, ter z okoljem, v katerem se izpraševanec nahaja. Poznavanje razmer in vsebine dela posameznega podjetja nam tudi dvigne kredibilnost. Zvišamo si jo lahko tudi tako, da izpraševancu vnaprej posredujemo seznam tem oziroma vprašanj, ki jih nameravamo obravnavati (Bregar in drugi, 2005).

Minimizirati moramo tudi pristranskost. Pomembno je, da kot spraševalec s komentiranjem odgovorov, tonom glasu, izrazom na obrazu ali kretnjami ne razkrivamo stališč do povedanega. Pristranskost lahko povzroči tudi izpraševanec sam, če ne želi razkriti določenih informacij, zato je pomembno, da ustvarimo sproščeno vzdušje, v katerem bo lažje sodeloval (Bregar in drugi, 2005).

Za kredibilnost spraševalca ter sproščeno vzdušje so izjemno pomembne prve minute ob srečanju. Spraševalec mora biti pripravljen na vprašanja o raziskavi, zaupnosti podatkov ter nas samih. Pomembno je, da so vprašanja izgovorjena razločno in z nevtralnimi toni. Na odgovore se odzovemo nevtralno, a z zanimanjem. Izpraševanca ne smemo prekinjati, ves čas pa ga moramo pozorno poslušati. Po potrebi lahko postavimo dodatna vprašanja, ki dopolnjujejo osnovno vprašanje ali pa osvetlujejo kak nov vidik. Za razumevanje ključnih konceptov na kratko povzamemo misli izpraševanca. Povzemanje služi kot zaključek določene teme ali pa kot poglobljanje pogovora v določeni smeri (Bregar in drugi, 2005).

Tudi dolžina intervjuja je eden od podatkov, ki ga večina izpraševancev vnaprej pričakuje. Korektno je, da se napovedanega časa trajanja vsaj približno držimo. Delno strukturiran intervju je običajno posnet, vendar moramo najprej pridobiti dovoljenje izpraševanca (Bregar in drugi, 2005).

Po končanem intervjuju sledijo kodiranje in analiza s pomočjo zapiskov ter morebitne transkripcije posnetega pogovora. Spraševalec najprej razbere teme v tekstu, ki se pojavljajo, nato pa poišče globlje in večje teme, ki jih osnovne teme razkrivajo. Nato med vsemi intervjuji išče podobnosti in vzorce, na podlagi katerih nato naredi zaključke (Bregar in drugi, 2005).

Za izvedbo intervjuja sem vnaprej pripravila vprašalnik z vprašanji, ki se dotikajo odnosa slovenskih podjetij do trajnostnega razvoja in poročanja o trajnostnosti. Vprašalnik je na voljo v prilogi v tem magistrskem delu. Intervjuji so bili individualni, na željo intervjuvancev so anonimizirani, potekali pa so z zaposlenimi, ki so na kakršenkoli način udeleženi pri pripravi poročil o trajnostnosti.

Intervjuji so potekali na različne načine. Štirje so bili opravljeni preko internetne povezave oziroma srečanja, dva pa sta potekala v živo. Potekali so od sredine januarja 2024 do konca

aprila 2024. Intervjuji so v povprečju trajali okoli pol ure. V spodnji tabeli so predstavljena podjetja, ki so bila vključena v empirično analizo.

Tabela 7: Podjetja, vključena v empirično analizo

PODJETJE	DEJAVNOST	ČASOVNA ZAVEZANOST K POROČANJU V SKLADU Z NOVO DIREKTIVO
Podjetje 1	Trgovanje in prodaja električne energije	Leto 2025 za poslovno leto 2024
Podjetje 2	Razvoj in proizvodnja avtomobilskih in industrijskih sistemov	Leto 2025 za poslovno leto 2024
Podjetje 3	Prehrabna industrija	Leto 2025 za poslovno leto 2024
Podjetje 4	Telekomunikacije	Leto 2026 za poslovno leto 2025
Podjetje 5	Orodjarstvo in elektronika	Leto 2027 za poslovno leto 2026
Podjetje 6	Tiskarstvo	Leto 2027 za poslovno leto 2026

Vir: lastno delo.

V vzorec sem izbrala tri slovenska podjetja, ki bodo morala poročila o trajnostnosti v skladu z novo direktivo pripraviti leta 2025 za poslovno leto 2024, eno podjetje, ki bo moralo poročilo v skladu z novo direktivo pripraviti leta 2026 za leto 2025, ter dve podjetji, ki bosta morali poročilo v skladu z novo direktivo pripraviti leta 2027 za poslovno leto 2026. Ta podjetja sem izbrala, ker so to slovenska podjetja, ki se hitro razvijajo, poleg tega pa so ena izmed vodilnih v svojih panogah. Poleg tega, da jih v poročanje sili nova direktiva, so se podjetja v veliki meri poročanja lotila tudi samoiniciativno.

Pri analiziranju podatkov, ki sem jih pridobila z intervjuji, sem uporabila vsebinsko analizo, ki je sistematičen, objektiven in ponovljiv niz postopkov za analizo besedilnih vsebin, slik in avdio-vizualnih vsebin. Omenja se kot deduktivni pristop, saj se najprej oblikuje seznam kategorij, nato pa se v besedilih išče, kolikokrat se posamezen odgovor, ki predstavlja oblikovano kategorijo, pojavlja. Takšno vrsto analize se sicer lahko uporabi tudi v obratni smeri, torej da se izhaja iz odgovorov in išče, kateri podatki izstopajo, nato pa se jih oblikuje kot kategorije in šteje, kolikokrat se posamezne kategorije pojavljajo (White, 2008).

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti, in pripomoček za točkovanje odgovorov so predstavljeni v tabeli v prilogi 4. Pripomoček za točkovanje odgovorov sem pripravila sama. Izmed 12 zastavljenih vprašanj sem jih med kriterije za presojo, ali je podjetje pripravljeno, vključila 7. Pri vsakem izmed vprašanj je lahko podjetje doseglo največ eno točko. Ostala zastavljena vprašanja so bila bolj diskurzivna.

Analiza raziskave je bila sestavljena iz dveh delov. Predstavljam jo v naslednjih dveh podtočkah. Najprej sem analizirala vprašanja, na katera so podjetja na podlagi odgovorov zbirala točke, kasneje pa sem analizirala tudi ostala vprašanja, ki so bila bolj diskurzivne narave.

5.1 Analiza točkovno ocenjevanih vprašanj

Vprašanje 1: »Kaj pomeni trajnostnost v vašem podjetju oziroma kako bi opisali dožemanje trajnostno naravnane poslovanja v vašem podjetju?«

V tabeli 8 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na prvo vprašanje.

Tabela 8: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri prvem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	0,5 točke
Podjetje 3	0,5 točke
Podjetje 4	1 točka
Podjetje 5	1 točka
Podjetje 6	1 točka

Vir: lastno delo.

Predvsem podjetja 1, 4, 5 in 6 so v svoj odgovor primerno vključila vse tri vidike trajnosti oziroma to, da je zanje dožemanje trajnosti predvsem zavedanje, da je za dolgoročno uspešno poslovanje potrebno ravnoesje med usmeritvami v potrebe zaposlenih, ekonomskimi cilji in spoštovanjem okolja. V Podjetju 1 je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev, saj se celostno osredotočajo na vse tri vidike trajnosti – okolje, družbo in upravljanje. Zavedajo se, da je energetski sektor eden ključnih, ki mora narediti spremembo v smer odgovorne, učinkovite in okolju prijazne uporabe naravnih virov in varovanja okolja. Kot pionirji zelene preobrazbe promovirajo in postavljajo sončne elektrarne za gospodinske in poslovne odjemalce, postavljajo lastne sončne elektrarne, razvijajo nove, inovativne zelene rešitve in od leta 2021 dobavljajo brezogljeno elektriko. Velik pomen dajejo tudi trajnostni mobilnosti in nasploh zniževanju ogljičnega odtisa. Zavedajo se, da so temelj njihovega uspeha in ključ do uresničitve vizije brezogljene prihodnosti njihovi zaposleni, zato veliko pozornosti namenjajo njihovem dobremu počutju in razvoju. Spodbujajo enake možnosti, vključevanje, raznolikost in spoštovanje človekovih pravic tako v sami skupini kot tudi vzdolž vrednostne in dobavne verige. Velik pomen dajejo tudi transparentnemu upravljanju in visoki poslovni etiki, vključno z zagotavljanjem skladnosti z vso lokalno zakonodajo, spodbujanjem poštene konkurence in preprečevanjem korupcije.

Zanimiv je bil tudi odgovor Podjetja 6. Tu se zavedajo, da se je trajnost dolgo dojemala ozko, in sicer je bila predvsem vezana v izdelavo izdelkov, ki so bili narejeni bodisi iz recikliranih materialov bodisi so omogočali manjšo porabo. Kasneje – ob prenovi same strategije podjetja – so trajnost začeli dojemati širše, in sicer, da trajnost pomeni širšo družbeno odgovornost podjetja tako do okolja, ljudi in družbe kot tudi do partnerjev.

Pri podjetjih 2 in 3 sem v odgovoru opazila nekoliko manj zavedanja o vseh treh vidikih trajnosti, predvsem je bila v odgovoru vključena le skrb za okolje.

Vprašanje 2: »Kako se trajnost ujema s strategijo vašega podjetja?«

V tabeli 9 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na drugo vprašanje.

Tabela 9: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri drugem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	0,5 točke
Podjetje 2	0,5 točke
Podjetje 3	1 točka
Podjetje 4	0,5 točke
Podjetje 5	1 točka
Podjetje 6	1 točka

Vir: lastno delo.

Drugo vprašanje se je navezovalo na trajnostno strategijo. Točke so se tako pridobivale glede na to, ali je v podjetju že sprejeta trajnostna strategija oziroma ali se ta še sprejema.

V Podjetju 2 se trajnostna strategija še sprejema, a predpostavljajo, da jo bodo do konca leta 2024 sprejeli. Prav tako se trajnostna strategija še sprejema v Podjetju 4.

V Podjetju 1 poudarjajo, da je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev podjetja, kar se kaže v njihovi kulturi, vrednotah, poslanstvu, viziji in poslovanju nasploh. Trajnosten razvoj kot tak namreč predstavlja enega ključnih poglavij njihovega strateško-razvojnega načrta. Sledijo mednarodno priznanim ciljem trajnostnega razvoja, v okviru katerih podpirajo širitev zelene preobrazbe gospodarstva, transparentnega upravljanja, razvoja človeških virov in varstva okolja tako kratkoročno kot dolgoročno. V letu 2024 bodo sprejeli tudi posodobljeno trajnostno strategijo.

V podjetjih 3, 5 in 6 pa so v letu 2023 trajnostno strategijo že integrirali v svoje poslovanje. V Podjetju 3 se zavedajo, da ima njihova dejavnost velike vplive na okolje, zato si prizadevajo, da za poslovanje uporabljajo čistejše vire energije. Velike učinke vidijo pri optimizaciji poslovanja oziroma pri izdelovanju naprav, ki jim omogočajo prihranke energije. Zelo velik poudarek dajejo tudi na odnose z zaposlenimi. V Podjetju 5 so trajnostno

strategijo, ki vključuje vse pomembne elemente in je zato strategija, ki ji želijo slediti, postavili že v letu 2023. Strategija zajema njihovo matriko bistvenosti, strateško naravnost glede na posamezen oddelek, kaj želijo doseči na trgu v relaciji do strank in kako se bodo pozicionirali, v kakšno opremo bodo vlagali, kakšen kader bodo vzgajali oziroma kako bodo dejavni v okolju in do zaposlenih ipd. Vse te elemente vključujejo v svoje poslovne odločitve.

Zanimiv je bil tudi odgovor Podjetja 6. Tu se zavedajo, da je strategija določen načrt dejanj, potrebnih za reševanje problemov pri doseganju dolgoročnih ciljev. V poslovnem svetu je seveda običajen cilj poslovna uspešnost. Ob prenovi strategije v začetku leta 2024 so svoji strategiji dodali trajnostno noto, ki na dolgi rok vodi do koristi za družbo, okolje in ekonomijo. Vsebinsko trajnostna strategija tako sloni na njim že domačih vrednotah; družbeni, okoljski in ekonomski sprejemljivosti, ki jih imajo v poslovni politiki zapisane že vrsto let in jih udeležujejo z izboljšavami preko vpeljanih standardov kakovosti.

Vprašanje 3: »Kakšna je podpora posloводства do trajnostnega razvoja oziroma trajnostnosti poslovanja?«

V tabeli 10 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na tretje vprašanje.

Tabela 10: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri tretjem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	1 točka
Podjetje 3	1 točka
Podjetje 4	1 točka
Podjetje 5	1 točka
Podjetje 6	1 točka

Vir: lastno delo.

Pri tretjem vprašanju so prav vsa podjetja prejela po eno točko, kar pomeni, da posloводство trajnostnemu razvoju namenja velik poudarek.

V Podjetju 1 posloводство zelo podpira trajnostni razvoj in ga vključuje v vse vidike poslovanja. Da je trajnostni razvoj ocenjen kot zelo pomemben, kaže tudi dejstvo, da je bila v podjetju v procesu reorganizacije matične družbe Služba za regulativo in skladnost poslovanja razširjena v Službo za energetske in trajnostno regulativo in skladnost poslovanja, v okviru katere deluje Oddelek za trajnostno regulativo in skladnost poslovanja, ki bo trajnostno udejstvovanje le še okrepil. Glavna naloga omenjenega oddelka je namreč učinkovito vsebinsko spremljanje trajnostne regulative in skrb za zagotavljanje skladnosti poslovanja s trajnostno regulativo ter sodelovanje pri oblikovanju strateških usmeritev tega

področja. Pred kratkim je bil v podjetju imenovan tudi prvi strateški usmerjevalec trajnostnega razvoja (angl. Chief Sustainability Officer).

Tudi v Podjetju 2 podjetje konceptu trajnosti daje velik poudarek. Največji preskok se je zgodil pred enim letom, predvsem pa jih je v to spodbudil tudi pritisk zunanje okolice. Njihov CEO se je nad samim konceptom zelo navdušil, res pa je, da je v podjetju na bolj ali manj vodilnih položajih še kar nekaj starejših, ki temu še vedno ne posvečajo dovolj pozornosti. Tudi v Podjetju 3 in Podjetju 4 je trajnostno delovanje pravzaprav zapisano v DNK-ju podjetja. Podjetje 3 je poudarilo, da jih v trajnostno delovanje sili tudi sodelovanje z multinacionalkami, ki dajejo trajnosti velik poudarek že vrsto let. Tako je trajnost prisotna pri celotni nabavni verigi, proizvodnji itd.

V Podjetju 5 se zavedajo, da bodo trajnostna vprašanja krojila njihovo prihodnost, zato poslovodstvo daje vso podporo tem temam, a poudarjajo, da je vseeno prisoten tehten premislek smiselnosti v danem trenutku, v smislu, da ne nameravajo iti z glavo skozi zid, ampak postopoma, v skladu s potrjenimi strateškimi aktivnostmi. Poslovodstvo daje trajnosti velik poudarek tudi v Podjetju 6, v katerem je poslovodstvo skupaj z zaposlenimi pravzaprav sestavilo trajnostno strategijo.

Vprašanje 4: »Ali izvajate interna izobraževanja na temo trajnostnega razvoja in trajnostnosti poslovanja?«

V tabeli 11 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na četrto vprašanje.

Tabela 11: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri četrtem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	0,5 točke
Podjetje 3	0 točk
Podjetje 4	0 točk
Podjetje 5	0 točk
Podjetje 6	1 točka

Vir: lastno delo.

Odgovori na četrto vprašanje so se med podjetji zelo razlikovali. V Podjetju 1 aktivno izvajajo interna izobraževanja zaposlenih na temo trajnosti z namenom, da so vsi zaposleni ustrezno obveščeni o vseh pomembnih vidikih in novostih ter tako pripomorejo k trajnostnemu razvoju podjetja. Posebna izobraževanja so bila namenjena tudi predstavitvi samih novosti na področju poročanja o trajnostnosti – CSRD, ESRS. Tudi v Podjetju 6 so bile teme trajnosti zaposlenim obširno predstavljene ob prenovi strategije. Interna in zunanja izobraževanja so usmerjena na specifično področja, ki ga nekdo pokriva (npr. razvoj, tehnologija, prodaja).

V Podjetju 2 izobraževanj, s katerimi bi zaposlene direktno nagovarjali na temo trajnosti, še ne izvajajo. Objavljajo sicer različna obvestila na interni spletni strani podjetja in oglasnih deskah. Manjkajo pa jim razne delavnice na temo trajnosti, a imajo v planu tudi izvajanje le-teh. Tudi v podjetjih 3, 4 in 5 izobraževanj o trajnosti direktno ne izvajajo. V Podjetju 4 sicer izvajajo veliko izobraževanj, ki so vezana na kakovost izdelkov ter v smer trajnosti v smislu varčne rabe vode, ugašanja luči, lastne čistilne naprave, a izobraževanj na temo trajnosti še ne izvajajo.

Vprašanje 5: »Kakšna je splošna ozaveščenost zaposlenih o vseh vidikih trajnostnosti poslovanja?«

V tabeli 12 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na peto vprašanje.

Tabela 12: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri petem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	1 točka
Podjetje 3	1 točka
Podjetje 4	1 točka
Podjetje 5	1 točka
Podjetje 6	1 točka

Vir: lastno delo.

Na vprašanje 4 se je posledično navezovalo vprašanje 5, pri katerem so vsa podjetja dobila po točko, kar pomeni, da so zaposleni o trajnosti dobro ozavešчени.

V Podjetju 1 poleg internih izobraževanj zaposlenih na temo trajnosti zaposlene informirajo in vključujejo v trajnostne vsebine preko različnih kanalov in dejavnosti. Poseben poudarek namenjajo novim sodelavcem, saj je ključno, da ob ostalih uvajalnih vsebinah spoznajo in ponotranjijo tudi trajnostno naravnost. Oblikovan imajo tudi poseben trajnostni program za nove zaposlene. Novi zaposleni v okviru tega programa pridobivajo vpogled v trajnostne koncepte skozi raznovrstna predavanja, preizkusijo e-vozila, spoznavajo kulturo in delovanje podjetja iz različnih perspektiv ter krepijo svoje zeleno in inovativno razmišljanje. Ključna aktivnost programa je sodelovanje v aktualnem projektu na področju trajnosti, kjer skupaj razvijajo rešitve in jih predstavijo vodstvu ter ostalim zaposlenim. Trajnostni izziv je skrbno izbran s strani njihovih strokovnjakov za trajnost, kar zagotavlja optimalno učenje in razvoj trajnostnih kompetenc ob upoštevanju raznolikosti multidisciplinarnega tima novih sodelavcev. Program oblikujejo tako, da lahko vsak vključen zaposleni učinkovito sodeluje in prispeva k trajnostnemu prizadevanju podjetja. Poleg tega imajo oblikovano tudi posebno interno spletno stran, kjer lahko vsi zaposleni dostopajo do splošnih informacij o trajnosti, novic o udeleževanju podjetja na tem področju ter možnosti za vsakodnevno aktivno

vključevanje posameznikov v trajnostni razvoj. Za še aktivnejšo komunikacijo z zaposlenimi oziroma diseminacijo trajnostnih vsebin znotraj podjetja so oblikovali tudi posebno delovno skupino, ki skrbi za strateško komuniciranje o trajnosti.

V Podjetju 2 so po mnenju intervjuvanca zaposleni ozaveščeni o konceptu trajnosti, jih pa bodo o tem vprašali tudi z anketo. Anketa bo sicer merila zadovoljstvo na delovnem mestu, vmes pa bodo tudi vprašanja na temo trajnosti v smislu, kako svoje življenje izven dela živijo trajnostno. Kanal ozaveščanja so tudi oglasne deske – televizije, na katerih se vrti vsebina na temo trajnosti. Tudi v Podjetju 3 in Podjetju 4 naj bi bili zaposleni o trajnosti dobro ozaveščeni. V Podjetju 4 so opozorili, da so v kadrovske službi vedno pripravljeni na pojasnila, sicer pa trenutno še nimajo načrtnega ozaveščanja, bo pa to eden izmed njihovih naslednjih korakov, da bodo trajnost načrtno ozaveščali na vseh področjih.

Da so zaposleni v Podjetju 5 dobro ozaveščeni o trajnosti, priča že dejstvo, da je bil velik del zaposlenih vključen v kreiranje trajnostne strategije, v Podjetju 6 pa so mnenja, da so uspeli večino zaposlenih prepričati, da je trajnost dojemana širše kot le tip izdelka, da so trajnostne teme močno povezane z njihovo prihodnostjo in da se bodo morali s temi temami veliko ukvarjati. Želijo si tudi, da je trajnost dojemana kot poslovna priložnost in ne kot nesmisel »sledenja uradniškim ciljem na nivoju EU«.

Vprašanje 6: »Ali ste že začeli s pripravami na poročanje v skladu z direktivo o poročanju podjetij o trajnostnosti?«

V tabeli 13 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na šesto vprašanje.

Tabela 13: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri šestem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	1 točka
Podjetje 3	1 točka
Podjetje 4	1 točka
Podjetje 5	1 točka
Podjetje 6	0,5 točke

Vir: lastno delo.

Na šesto vprašanje so imela podjetja prav tako dokaj složne odgovore, kar pomeni, da so se prav v vseh že začele priprave na poročanje v skladu z novo direktivo, le v Podjetju 6 priprave potekajo nekoliko manj intenzivno.

V Podjetju 1 želijo voditi z zgledom, zato so se odločili, da bodo že v letu 2024 (za poročanje o letu 2023) svoje poročanje o trajnostnosti čimbolj približali določbam nove Direktive o korporativnem trajnostnem poročanju (CSRD) in Evropskim standardom poročanja o

trajnostnosti (ESRS). V letnem poročilu bodo tako že razvidna sklicevanja na ESRS, še vedno pa bodo uporabljali tudi sklicevanje na standarde razkritja GRI (Global Reporting Initiative). Tudi v podjetjih 2, 3, 4, 5 in 6 so se priprave že začele. V podjetju 5 so že v obdobju kreiranja strategije začeli s pripravami orodij, ki jim bodo služila pri poročanju v skladu z novo direktivo. Ker imajo do začetka poročanja še približno dve leti, je pomembno, da vmesni čas izkoristijo za pripravo podatkov in izbiro orodja, kar jim bo omogočalo učinkovito poročanje.

Vprašanje 7: »V kolikšni meri ste seznanjeni z Evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti?«

V tabeli 14 so predstavljene točke, ki jih je posamezno podjetje dobilo glede na odgovor na šesto vprašanje.

Tabela 14: Tabela zbranih točk posameznega podjetja pri sedmem vprašanju

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	1 točka
Podjetje 2	0,5 točke
Podjetje 3	0,5 točke
Podjetje 4	1 točka
Podjetje 5	0 točk
Podjetje 6	0,5 točke

Vir: lastno delo.

Pri sedmem in hkrati zadnjem točkovno ocenjenem vprašanju se je prejeto število točk glede na odgovor med podjetji precej razlikovalo. V Podjetju 1 so z ESRS v celoti seznanjeni. Glede na to da so jih uporabili že za poročanje o poslovnem letu 2023, je bilo potrebno, da jih dodobra analizirajo ter jih povežejo s svojimi pomembnimi trajnostnimi temami. Tudi v Podjetju 4 so s standardi seznanjeni, medtem ko so v podjetjih 2, 4 in 6 z njimi seznanjeni le bežno oziroma ne poznajo njihove dejanske vsebine. V Podjetju 5 s standardi niso seznanjeni.

V tabeli 15 je za vsako podjetje predstavljena vsota točk, ki jih je podjetje zbralo glede na podane odgovore na zastavljena vprašanja. Največ točk je prejelo Podjetje 1 (6,5 točke), sledi mu Podjetje 6 s 6 zbranimi točkami, nato je tu Podjetje 4, ki je zbralo 5,5 točke, podjetja 2, 3 in 5 pa so zbrala po 5 točk.

Tabela 15: Vsota zbranih točk posameznega podjetja

Podjetje	Število točk
Podjetje 1	6,5 točke
Podjetje 2	5 točk

se nadaljuje

Tabela 15: Vsota zbranih točk posameznega podjetja (nad.)

Podjetje 3	5 točk
Podjetje 4	5,5 točke
Podjetje 5	5 točk
Podjetje 6	6 točk

Vir: lastno delo.

Glede na zbrane točke sem nato na podlagi ocenjevalne lestvice, ki sem jo pripravila sama – nahaja v tabeli v prilogi 6, ugotavljala katera izmed podjetij so na poročanje o trajnostnosti v skladu z novo direktivo CSRD dobro pripravljena. Na podlagi zbranih točk sem ugotovila, da so to Podjetje 1, Podjetje 4 ter Podjetje 6, ki so zbrala od 5,5 do 7 točk, medtem ko so ostala podjetja, torej podjetja 2, 3 in 5, zbrala manj kot 5 točk in bodo morala pripraviti na poročanje v skladu z novo direktivo posvetiti več časa.

Podjetje 1 je torej zbralo največ točk, kar pomeni, da je na poročanje v skladu z novo direktivo CSRD dobro pripravljeno. Hkrati je to tudi podjetje, ki bo moralo poročilo pripraviti že drugo leto, torej leta 2025 za poslovno leto 2024. Glede na odgovore je res dobro razvidno, da se podjetje na poročanje dobro pripravlja in temu posveča veliko časa in truda. Tudi Podjetje 6, ki bo moralo trajnostno poročilo pripraviti šele čez dve leti, se na poročanje zelo dobro pripravlja oziroma bi le-to lahko pripravilo že bistveno prej, prav tako je tudi v Podjetju 4.

5.2 Analiza vprašanj za diskusijo

V sklopu vprašanj za diskusijo sem podjetja spraševala predvsem o tem, koliko ljudi se v podjetju ukvarja s pripravo poročila in ali so morali zaposliti dodatne sodelavce oziroma zunanje izvajalce. Spraševala sem tudi, koliko časa jim bo po lastnih ocenah vzela priprava poročila in kaj so bili njihovi največji izzivi pri pripravi ter naposled, ali menijo, da bodo do začetka poročanja pripravljene.

V Podjetju 1 so pojasnili, da so priprave na poročanje potekale skozi celotno leto 2023. *»Lahko bi rekli, da so priprave na poročanje potekale skozi celotno leto 2023. Najprej smo podrobno analizirali CSRD, da smo se nato seznanili z vsemi novostmi, ki jih direktiva prinaša na področju poročanja o trajnostnosti.«* Najprej so torej podrobno analizirali CSRD, da so se seznanili z vsemi novostmi, ki jih direktiva prinaša na področju poročanja o trajnostnosti. Nato so skladno z določbami CSRD, po katerih je v letno poročilo treba vključiti informacije, potrebne za razumevanje vplivov podjetja na zadeve v zvezi s trajnostjo, in informacije, potrebne za razumevanje, kako zadeve v zvezi s trajnostjo vplivajo na razvoj, uspešnost in položaj podjetja, pripravili oceno dvojne pomembnosti. Tu so si pomagali že z osnutki ESRS, ki jih je izdal EFRAG, saj so bili ESRS v Uradnem listu EU objavljeni šele konec leta 2023. Pri izdelavi ocene dvojne pomembnosti so jim pomagali tudi

zunanji izvajalci, njen rezultat pa predstavlja 15 pomembnih trajnostnih tem/zadev, o katerih je treba razkrivati informacije. Zatem so, po objavi ESRS v Uradnem listu EU, omenjene teme/zadeve povezali z ESRS, da so ugotovili, katere morajo upoštevati pri poročanju. S samo pripravo poročila o trajnostnosti so se v večini ukvarjale štiri osebe.

V Podjetju 2 pri pripravi podatkov za poročanje sodeluje veliko ljudi, poročilo pa bo v celoto združila ena oseba. Določili so kar 50 kazalnikov, na katere se bodo nanašali oziroma ki jim bodo služili kot osnova za sestavo poročila. Pri sami sestavi jim bo pomagal tudi zunanji izvajalec. Tudi v podjetjih 3 in 4 bodo poročila pripravili sami oziroma s pomočjo zunanjih izvajalcev. V Podjetju 5 je za pripravo poročila zadolžen vodja kakovosti. V Podjetju 6 dodatnih sodelavcev niso zaposlili, so pa ob prerazporeditvi nalog eni zaposleni dodelili tudi pokrivanje tega področja. S pripravo se sicer ukvarjajo štirje zaposleni.

Glede časa priprave poročila so v Podjetju 1 mnenja, da jim je priprava poročila za leto 2023 vzela največ časa, saj so morali precej časa nameniti sami analizi CSRD in ESRS ter nekoliko spremenjenemu konceptu poročanja o trajnostnosti. *»Menimo, da nam je priprava poročila za leto 2023 vzela največ časa, saj smo morali precej časa nameniti sami analizi CSRD/ESRS in nekoliko spremenjenemu konceptu poročanja o trajnosti. Sklepamo, da nam bo v naslednjih letih, ko pričakujemo še dodatno nadgradnjo procesov zbiranja podatkov, priprava poročila vzela do 2 meseca.«* V Podjetju 2 ocenjujejo, da jim bo priprava poročila vzela bistveno več časa, natančneje pol leta. V Podjetju 4 so mnenja, da jim bo priprava poročila vzela veliko časa, težko pa v mesecih ocenijo, koliko. Enakega mnenja so tudi v podjetjih 3 in 5, v Podjetju 6 pa ocenjujejo, da jim bo priprava poročila vzela približno en mesec oziroma *»Toliko kot traja priprava poročila za pregled sistemov vodenja – približno en mesec in redno delo (spremljanje kazalnikov) med letom«*.

Kot največji izziv pri pripravi so vsa podjetja izpostavila zbiranje podatkov. V Podjetju 1 v ta namen že razvijajo poseben program, v okviru katerega bodo zbirali vse potrebne podatke, ki jih potrebujejo za razkrivanje informacij po ESRS. Enakega mnenja so torej tudi v vseh ostalih podjetjih. *»Kot največji izziv pri pripravi poročila vidimo pridobivanje podatkov, saj le ti velikokrat prihajajo od zunanjih partnerjev, ki pa še nimajo urejenih podatkov na način, da bi jih lahko vključili v poročila, na primer količina dobavljene energije med različnimi energenti, način pridobivanja energije, itd.«* je bil odgovor sogovornika Podjetja 5. V Podjetju 6 pa so izpostavili tudi, da so v standardih poročanja zahteve, ki jih še nimajo uvedenih oziroma ki so nesmiselne.

Na vprašanje, ali bodo na nov sistem do začetka poročanja pripravljeni, so vsi odgovorili enako – z da, natančneje, so v Podjetju 1 na omenjeno vprašanje odgovorili z *»Da, menimo, da bomo v naslednjem letu še bolj pripravljeni kot letos, ko smo poročanje po ESRS izkoristili kot generalko pred začetkom obveznega poročanja po CSRD.«* V Podjetju 5 so odgovorili naslednje *»Da, nedvomno smo že danes med tistimi podjetji, kjer je zavedanje dokaj visoko in to želimo še nadgraditi; samo poročanje pa smatramo samo kot zbit podatkov v predpisani obliki«*, medtem ko so mogoče v Podjetju 6 glede na odgovor nekoliko zmedeni

»Bomo, čeprav nam še ni jasno, ali smo zavezani ali ne. Članki, ki povzemajo uredbo navajajo, da bodo obvezana le podjetja, ki kotirajo na borzi oziroma imajo več kot 250 zaposlenih. Vseeno bomo skrbeli za spremljanje ciljev, ker bodo to od nas zahtevali kupci, ki so k poročanju obvezani.« To torej pomeni, da jih novega načina poročanja ni strah in jim to ne predstavlja prevelikega izziva.

6 RAZPRAVA

Rezultati raziskave so pokazali, da so slovenska podjetja različno pripravljena na nov sistem poročanja o trajnostnosti, ki ga prinaša nova direktiva CSRD. Temu bi lahko pripisali več dejavnikov, med drugim tudi čas oziroma časovno zavezo, kdaj bo moralo posamezno podjetje omenjeno poročilo pripraviti. Pričakovano bi bilo, da so podjetja, ki so k pripravi poročila zavezana že v prihodnjem letu, na nov način poročanja bolj pripravljena, a po opravljeni analizi lahko trdim, da to ne drži povsem.

Podjetje, ki je zbralo največ točk, torej Podjetje 1, ki bo moralo poročilo pripraviti že v naslednjem letu za poslovno leto 2024, je bilo na poročanje najboljše pripravljeno. Pri njih je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev, ki se celostno osredotočajo na vse tri vidike trajnosti – okolje, družbo in upravljanje, predvsem zato, ker se zavedajo, da je energetski sektor eden ključnih, ki mora narediti spremembo v smer odgovorne, učinkovite in okolju prijazne uporabe naravnih virov in varovanja okolja. Da je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev podjetja, se kaže tudi v njihovi kulturi, vrednotah, poslanstvu, viziji in poslovanju nasploh. V podjetju aktivno izvajajo interna izobraževanja zaposlenih na temo trajnosti, poleg tega pa zaposlene informirajo in vključujejo v trajnostne vsebine preko različnih kanalov in dejavnosti. Ker so z novimi ESRS v celoti že seznanjeni in ker želijo voditi z zgledom, bodo že v letu 2024 pripravili poročilo o trajnostnosti za leto 2023.

Kljub temu da sta Podjetje 2 in Podjetje 3 prav tako k poročanju zavezana že prihodnje leto, sta na poročanje o trajnostnosti v primerjavi s Podjetjem 1 nekoliko slabše pripravljena. V pogovorih s sogovorniki omenjenih dveh podjetij sem zaznala nekoliko manj zavedanja o vseh treh vidikih trajnosti, predvsem je bila bolj poznana le okoljska dimenzija trajnostnega razvoja. Nasploh je razvidno, da je sicer trajnost pomemben del poslovanja, a temu ne posvečajo toliko pozornosti kot v Podjetju 1. V podjetjih 2 in 3 še ne izvajajo izobraževanj, s katerimi bi zaposlene direktno nagovarjali na temo trajnosti, a menijo, da so zaposleni o tej temi dovolj obveščeni. Priprave na poročanje so se sicer v obeh podjetjih tudi že začele; zavedajo se, da bodo morali temu posvetiti še veliko časa, a so trdno prepričani, da bodo poročila uspešno pripravili.

Podobno kot v podjetjih 2 in 3 je tudi v Podjetju 5. Tu se zavedajo, da bodo trajnostna vprašanja krojila njihovo prihodnost, zato poslovodstvo daje vso podporo tem temam, a poudarjajo, da bodo delovali v skladu s potrjenimi strateškimi aktivnostmi. Trajnostno

strategijo so sicer že integrirali v poslovanje, sprejeli oziroma kreirali so jo vsi zaposleni skupaj. Zajema njihovo matriko bistvenosti, strateško naravnost glede na posamezen oddelek, v kakšno opremo bodo vlagali, kakšen kader bodo vzgajali oziroma kako bodo dejavni v okolju in do zaposlenih. S pripravi na poročanje so prav tako že začeli in bodo nanj, kot pravijo, ko bo to zanje obvezno, pripravljeni.

Pozitivno me je presenetilo Podjetje 6. Po opravljenem intervjuju sem lahko opazila, da tu trajnosti in samemu poročanju res namenjajo veliko pozornosti, kljub temu da bodo morali poročilo pripraviti šele čez dve leti. Dobila sem občutek, da si želijo vse skupaj obvladati že veliko prej, verjetno z namenom, da jim čez dve leti to res ne bo predstavljalo prevelike ovire. Eden izmed razlogov je verjetno tudi konkurenčna prednost. Vedno več podjetij daje velik poudarek na trajnost, saj je lahko vkomponiranje le-te v samo poslovanje velika prednost pri pridobitvi kupca. Prav tako je treba pohvaliti tudi Podjetje 4, ki se prav tako na nov način poročanja zelo dobro pripravlja in trajnost vključuje v vse spektre poslovanja, saj se zaveda, kakšen vpliv ima njihovo poslovanje na okolje.

7 SKLEP

Vse od industrijske revolucije dalje je veljalo razmišljanje, da sta tako ekonomska rast kot produktivnost največje zagotovilo za družbeno blaginjo in višjo kakovost življenja. V zadnjih dveh desetletjih pa se je tako razmišljanje začelo korenito spreminjati. Podnebne spremembe, degradacija okolja in družbeni izzivi nas silijo k temu, da se začnemo čedalje bolj zavedati pomembnosti trajnostnega razvoja. Prav z namenom obravnave trajnostnega razvoja so različne organizacije začele sprejemati številne sporazume. Poleg Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 Organizacije združenih narodov, ki je opredelila 17 ciljev trajnostnega razvoja za odpravo revščine, zaščito planeta, mir in splošno blaginjo, je bil na ravni OZN sprejet tudi Pariški podnebni sporazum, ki je pravno zavezujoča mednarodna pogodba o podnebnih spremembah. S sprejetjem agend oziroma s sprejetjem Pariškega podnebnega sporazuma so se svetovni voditelji in voditeljice dogovorili o ambicioznih ciljih v boju proti podnebnim spremembam.

Poleg OZN si za doseganje ciljev, postavljenih v Pariškem podnebnem sporazumu in Agendi za trajnostni razvoj do leta 2030, zelo prizadeva tudi Evropska unija. Cilje trajnostnega razvoja umešča v vse svoje politike in spodbuja države EU, da storijo enako. Skladno s podpisom Pariškega podnebnega sporazuma je Evropska unija sprejela Evropski zeleni dogovor ter sveženj Pripravljeni na 55 za doseg cilja EU, da do leta 2030 zmanjša neto emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Pomemben del Evropskega zelenega dogovora predstavlja okvir za trajnostno financiranje, del katerega so nova oziroma okrepljena pravila za trajnostno poročanje podjetij. Razkrivanje relevantnih primerljivih in zanesljivih informacij o trajnosti s strani podjetij naj bi bistveno pripomoglo k preusmerjanju kapitalskih tokov v naložbe za trajnostno rast, obvladovanju finančnih

tveganj, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, okoljskih izzivov in socialnih vprašanj ter spodbujanju preglednosti in dolgoročne naravnosti finančnih in gospodarskih dejavnosti.

Leta 2014 je bila tako sprejeta tudi Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta – direktiva NFRD, ki je nasledila direktivo 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij. Direktiva NFRD je zahtevala, da podjetja v svoja poslovna poročila umestijo tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki vsebuje vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju. Omenjena direktiva pa se je kasneje pokazala kot nekoliko neučinkovita, zato je bila posledično konec leta 2022 sprejeta direktiva CSRD, ki se bo za nekatera podjetja začela uporabljati že 1. 1. 2025. Razlog za njeno sprejetje je bil tudi ta, da je bilo veliko deležnikov mnenja, da je izraz »nefinančne« netočen, saj je iz njega mogoče sklepati, da te informacije niso finančno relevantne. Ker pa te informacije vedno bolj pridobivajo na pomenu, so začele številne organizacije, pobude in posamezniki, ki delujejo na področju poročanja o trajnostnosti, uporabljati izraz »informacije o trajnosti«, kar pomeni, da je bilo direktivo NFRD treba spremeniti že za to, da se upošteva ta terminološka sprememba. Direktiva CSRD bistveno razširja krog podjetij, ki bodo obvezana poročati o informacijah o trajnosti (poleg velikih podjetij bodo morala poročati tudi mala in srednja podjetja, ki so subjekti javnega interesa).

Direktiva CSRD v primerjavi z NFRD torej razširja krog podjetij, ki bodo obvezana poročati o informacijah o trajnosti. Dodatno bo za podjetja veljala obveznost podrobnejšega poročanja v skladu z evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti, poročanje o trajnostnosti pa bo po novem tudi predmet revizije. Namen nove direktive je namreč razširiti odgovornost podjetij, izboljšati transparentnost in primerljivost informacij o trajnostnosti z uporabo enotnih standardov poročanja ter tako preprečiti lažno zeleno oglaševanje in olajšati prehod na trajnostno gospodarstvo.

V magistrskem delu sem si zastavila dva cilja. Prvi cilj, s katerim sem podrobno analizirala novo direktivo o trajnostnem poročanju in evropske standarde poročanja o trajnostnosti ter samo direktivo CSRD primerjala z NFRD, sem dosegla v teoretičnem delu naloge.

V empiričnem delu sem s pomočjo metode polstrukturiranega intervjuja izvedla intervjuje s šestimi sogovorci, ki so v šestih različnih podjetjih odgovorni za pripravo trajnostnega poročila. Ugotovila sem, da se na poročanje dobro pripravljajo, nekateri sicer bolj intenzivno kot drugi, a vsi dajejo temu velik poudarek: temu posvečajo veliko časa in namenijo veliko sredstev. Izmed vseh intervjuvanih podjetij sem ugotovila, da se na poročanje o trajnostnosti najbolje pripravljajo v Podjetju 1, 4 in 6. Glede na to, da bo Podjetje 1 poročilo o trajnostnosti moralo pripraviti že prihodnje leto, me ta ugotovitev ni preveč presenetila, bolj sta me presenetili ostali dve podjetji, saj bo Podjetje 4 moralo omenjeno poročilo pripraviti leta 2026 za poslovno leto 2025, Podjetje 6 pa šele 2027 za poslovno leto 2026. Dobila sem občutek, da si želijo vse skupaj obvladati že veliko prej, verjetno z namenom, da jim čez eno oziroma čez dve leti to res ne bo predstavljalo prevelike ovire.

Eden izmed razlogov je verjetno tudi konkurenčna prednost. Vedno več podjetij daje velik poudarek na trajnost, saj je lahko vkomponiranje le-te v samo poslovanje velika prednost pri pridobitvi kupca. V Podjetju 1 je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev, ki se celostno osredotočajo na vse tri vidike trajnosti – okolje, družbo in upravljanje, predvsem zato, ker se zavedajo, da je energetske sektor eden ključnih, ki mora narediti spremembo v smer odgovorne, učinkovite in okolju prijazne uporabe naravnih virov in varovanja okolja. Da je trajnostni razvoj pomemben del strateških usmeritev podjetja, se kaže tudi v njihovi kulturi, vrednotah, poslanstvu, viziji in poslovanju nasploh. Poleg Podjetja 1 sta k pripravi poročila o trajnostnosti poslovanja prihodnje leto zavezani tudi Podjetji 2 in 3. Kljub temu, sem v pogovorih s sogovornikoma omenjenih dveh podjetij zaznala nekoliko manj zavedanja o vseh treh vidikih trajnosti, tu tudi še ne izvajajo izobraževanj s katerimi bi zaposlene direktno nagovarjali o temi trajnosti. S pripravami na poročanje so sicer v obeh podjetjih že začeli in se zavedajo, da bodo morali temu posvetiti še veliko časa. Podobno je tudi v podjetju 5. Tu se zavedajo, da bodo trajnostna vprašanja krojila njihovo prihodnost, zato poslovodstvo daje vso podporo tem temam, a poudarjajo, da bodo delovali v skladu s potrjenimi strateškimi aktivnostmi. Trajnostna strategija je bila v poslovanje že integrirana, sprejeli oziroma kreirali so jo vsi zaposleni skupaj.

Tako lahko ugotavljamo, da v izbranih slovenskih podjetjih trajnostno naravnano poslovanje postaja pomemben del operativnih in strateških odločitev, četudi se je ob vstopu v novo stoletje morda zdelo, da to ne drži povsem.

LITERATURA IN VIRI

1. Allen, L. (2022). *What Are the Three Pillars of Sustainability?* <https://www.treehugger.com/what-are-the-three-pillars-of-sustainability-5189295>.
2. Beattie, A. (2023, 24. april). *The 3 Pillars of Corporate Sustainability*. <https://www.investopedia.com/articles/investing/100515/three-pillars-corporate-sustainability.asp#toc-how-to-implement-corporate-sustainability>
3. Bertonec, A., Brevar, M., Meško, M., Naraločnik, A., Nastav, B., Roblek, V. in Trnavčević, A. (2015). *Trajnostni razvoj*. Ljubljana: GV Založba.
4. Bertonec, A., Meško, M., Naraločnik, A. in Nastav, B. (2011). *Trajnostni razvoj organizacije*. Ljubljana: GV Založba.
5. Bizovičar, M. (2021, 25. oktober). Trajnostno poročilo je zrcalo transparentnosti. *Delo*. <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/trajnostno-porocilo-je-zrcalo-transparentnosti>
6. Bregar L., Ograjenšek I. in Bavdaž M. (2005). *Metode raziskovalnega dela za ekonomiste*. Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani.
7. CDP. (brez datuma). *About us*. <https://www.cdp.net/en/info/about-us>
8. CER partnerstvo za trajnostno gospodarstvo. (2023). *Novi standardi poročanja o trajnostnosti*. <https://cer-slo.si/novi-standardi-porocanja-o-trajnostnosti-03-08-2023.html>
9. Environmental Protection Agency. (brez datuma). *Environmental Protection Agency (EPA)*. <https://www.epa.gov/agencies/environmental-protection-agency>

10. Evropska komisija. (2019). *Priloge k dokumentu za razpravo Za trajnostno Evropo do leta 2030*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0022&from=EN>
11. Evropska komisija. (2021). *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko- socialnemu odboru in Odboru regij Empty: Strategija za financiranje prehoda na trajnostno gospodarstvo*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0390&from=LV>
12. Evropska komisija. (2022). *Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464>
13. Evropska komisija. (2023). *Priloga k Delegirani uredbi Komisije (EU) .../... o dopolnitvi Direktive 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta glede standardov poročanja o trajnosti*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=PI_COM:C\(2023\)5303](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=PI_COM:C(2023)5303)
14. Evropska komisija. (brez datuma). *Celostni pristop EU k trajnostnemu razvoju*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals/eu-whole-government-approach_sl
15. Evropska unija. (2021). *Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij: "Pripravljeni na 55": uresničevanje podnebne cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550>
16. Fairtrade. (brez datuma). *What is Fairtrade?* <https://www.fairtrade.net/about/what-is-fairtrade>
17. Fakulteta za management Koper. (2009). *Danes za jutri: Razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj*. Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper.
18. Farny, S. in Binder, J. (2021). *Sustainable Enterpreneuership* (2. izd.). Edward Elgar Publishing.
19. Fink Babič, S. in Biroslavo, R. (2012). *Trajnostno poročanje podjetij: priložnosti in izzivi*. *Organizacija* 45(1), A14–A26.
20. Greenpeace International. (brez datuma). *About Us*. <https://www.greenpeace.org/international/about/>
21. Hrast, N. in Fesel, D. (2020). *Implementation Practices of Sustainable Development Goals in Sovenia and Abroad*. Univerza v Mariboru: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
22. International Institute for Sustainable Development. (2023). *Sustainable Development*. <https://www.iisd.org/mission-and-goals/sustainable-development>
23. Investopedia. (2024, 29. avgust). *B Corp: Definition, Advantages, Disadvantages, and Examples*. <https://www.investopedia.com/b-corp-7488828>

24. Kovačič, P. (2020, 27. avgust). Trajnostno poročanje – strateška priložnost ali zgolj zakonska obveza? *Svet kapitala*. <https://svetkapitala.delo.si/aktualno/trajnostno-porocanje-strateska-priloznost-ali-zgolj-zakonska-obveza/>
25. KPMG. (2011). *KPMG International Survey of Corporate Responsibility reporting 2011*. <https://www.in.kpmg.com/SecureData/ACI/Files/corporateresponsibility2011.pdf>
26. KPMG. (2023). *KPMG ESG Assurance Maturity Index 2023*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/09/esg-maturity-report-2023.pdf>
27. Kristan Fazarinc, M. (2019, 12. september). Uspešna podjetja integrirajo vse vidike trajnostnega razvoja v poslovne procese. *Delo*. <https://www.delo.si/delov-poslovni-center/podjetniske-zvezde/delove-podjetniske-zvezde/uspesna-podjetja-integrirajo-vse-vidike-trajnostnega-razvoja-v-poslovne-procese>
28. Levstik, D. (2022, 26. september). Prihajajo nova pravila glede poročanja podjetij o trajnosti – kaj to pomeni za podjetja in na kaj se morajo pripraviti? *Revija Pamfil*. <https://revijapamfil.si/clanki/2022/9/21/prihajajo-nova-pravila-glede-poroanja-podjetij-o-trajnosti-kaj-to-pomeni-za-podjetja-in-na-kaj-vse-se-morajo-pripraviti>
29. Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj. (2023). *Uresničevanje Agende 2030*. <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/uresnicevanje-agende-2030/>
30. Nemec, M. (2017). Opredelitev in kratek pregled trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti. *IBS Mednarodna poslovna šola Ljubljana*, 7(3).
31. Organizacija združenih narodov. (2023). *Trajnostni razvoj*. https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals.html
32. Rainforest Alliance. (brez datuma). *Our impact*. https://www.rainforest-alliance.org/impact/?_ga=2.14202037.389055972.1685558060635643210.1685558060
33. Rejc, A. (2004). Blanced Scorecard: Kritična ocena z vidika družbene odgovornosti. V J. Prašnikar (ur.), *Razvojnoraziskovalna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij* (str. 502–517). Ljubljana: Časnik Finance.
34. Renko, S. (2018). *The Sustainable Marketing Concept in European SMEs: Insights from the Food & Drink Industry* (1. izd.). Emerald Publishing Limited.
35. Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje. (2022). *Poročanje o trajnostnem razvoju*. <https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranjeorganizacij/predstavitev/varnost-in-zdravje-ter-druzbena-odgovornost/gri/>
36. Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje. (brez datuma). *Trajnostni razvoj*. https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranjeorganizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/
37. Stefańska, M. (2021). *Sustainability and Sustainable Development* (1. izd.). Poznań University of Economics and Business.
38. Strange, T., in Bayley, A. (2008). Sustainable development. *OECD Insights*.
39. Svet Evropske unije. (brez datuma a). *Evropski zeleni dogovor*. <https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/green-deal/>
40. Svet Evropske unije. (brez datuma b). *Pariški sporazum o podnebnih spremembah*. <https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/climate-change/paris-agreement>

41. Svet Evropske unije. (brez datuma c). *Svet dal končno zeleno luč direktivi glede poročanju podjetij o trajnostnosti*. <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2022/11/28/council-gives-final-green-light-to-corporate-sustainability-reporting-directive/>
42. Špes, M. (2008). Pomen okoljske ozaveščenosti in sodelovanja javnosti za trajnostni razvoj. *Dela*, 29, 49–62.
43. United Nations Global Compact. (brez datuma). *About UN Global Compact*. <https://unglobalcompact.org/about>
44. Uradni list Evropske unije. (2014). *Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095>
45. Uradni list Evropske unije. (2017). *Sporočilo komisije Smernice za nefinančno poročanje: metodologija za poročanje o nefinančnih informacijah*. <https://www.zdruzenje-ns.si/library/1813>
46. Uradni list Evropske unije. (2019). *Sporočilo komisije – Smernice za nefinančno poročanje: dopolnilo o poročanju o informacijah, povezanih s podnebjem*. [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019XC0620\(01\)](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019XC0620(01))
47. Uradni list Evropske unije. (2022). *Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta*. Pridobljeno 2. maja 2023 s <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464&from=EN>
48. White, L. (2008). Combining qualitative and quantitative research: Semiotics, structuralism and content analysis. V R. Nunkoo (ur.), *Handbook of research methods for tourism and hospitality management* (str. 373–383). Edward Elgar Publishing.
49. Wolftheiss. (2023). *Direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti: Nova pravila poročanja za podjetja v EU*. https://www.wolftheiss.com/app/uploads/2023/01/23_01_16_CA_Corporate-Sustainability-Reporting-Directive_SLO.pdf
50. World Wildlife Fund. (brez datuma). *About us*. <https://www.worldwildlife.org/about>
51. Young, S. T. in Danda, K. K. (2013). *Sustainability. Essentials for Business*. London: SAGE.
52. Zelena Slovenija. (brez datuma). *Trajnostno poročanje*. <https://www.zelenaslovenija.si/o-zeleni-sloveniji/trajnostno-porocanje/>
53. Zhou, G., Liu, L. in Luo, S. (2022). Sustainable development, ESG performance and Company Market Value: Mediating Effect of Financial Performance. *Business Strategy and the Environment*, 31(7), 3371–3387.

PRILOGE

Priloga 1: Splošni cilji trajnostnega razvoja

1. *Odprava revščine (odprava vseh oblik revščine povsod po svetu)*
2. *Odprava lakote (odprava lakote, zagotovitev prehranske varnosti in boljše prehrane ter spodbujanje trajnostnega kmetijstva)*
3. *Zdravje in dobro počutje (poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih)*
4. *Kakovostno izobraževanje (vsem enakopravno zagotavljanje kakovostne izobrazbe ter spodbujanje možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar)*
5. *Enakost spolov (doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklic)*
6. *Čista voda in sanitarna ureditev (vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z viri)*
7. *Cenovno dostopna in čista energija (vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije)*
8. *Dostojno delo in gospodarska rast (spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse)*
9. *Industrija, inovacije, infrastruktura (zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije)*
10. *Zmanjšanje neenakosti (zmanjšati neenakost znotraj držav in med državami)*
11. *Trajnostna mesta in skupnosti (poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja)*
12. *Odgovorna poraba in proizvodnja (zagotavljanje trajnostnega načina proizvodnje in porabe)*
13. *Podnebni ukrepi (sprejetje nujnih ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam)*
14. *Življenje v vodi (ohranjanje in trajnostna uporaba oceanov, morja in morskih virov za trajnostni razvoj)*
15. *Življenje na kopnem (varovanje in obnavljanje kopenskih ekosistemov ter spodbujanje njihove trajnostne rabe, trajnostno gospodarjenje z gozdovi, borba proti širjenju puščav, preprečitev degradacije zemljišč in izgube biotske raznovrstnosti)*
16. *Mir, pravičnost in močne institucije (spodbujanje miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh)*
17. *Partnerstva za doseganje ciljev (okrepitev načinov in sredstev za izvajanje ciljev ter oživitve globalnega partnerstva za trajnostni razvoj)*

Priloga 2: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti

Standard: ESRS 1, Splošne zahteve
Cilj: Cilj tega standarda je omogočiti razumevanje strukture ESRS, pravil pri pripravi in temeljnih uporabljenih konceptov ter splošnih zahtev za pripravo in predstavitev informacij o trajnostnosti v skladu z Direktivo 2013/34/EU, kakor je bila spremenjena z Direktivo (EU) 2022/2464.
Standard: ESRS 2, Splošna razkritja
Cilj: Ta ESRS določa zahteve po razkritjih, ki se uporabljajo za vsa podjetja, ne glede na njihov sektor dejavnosti in za vse teme v zvezi s trajnostnostjo.
Standard: ESRS E1, Podnebne spremembe
Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjav o trajnostnosti razumeli: (1) kako podjetje vpliva na podnebne spremembe v smislu dejanskih in morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov; (2) pretekla, sedanja in prihodnja prizadevanja podjetja za blažitev v skladu s Pariškim sporazumom (ali posodobljenim mednarodnim sporazumom o podnebnih spremembah), ki so usklajena z omejitvijo globalnega segrevanja na 1,5 stopinj Celzija; (3) načrte in zmogljivost podjetij za prilagoditev njihovih strategij in poslovnih modelov v skladu s prehodom na trajnostno gospodarstvo ter za prispevanje k omejevanju globalnega segrevanja na 1,5 stopinje Celzija; (4) morebitne druge ukrepe podjetja za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov ali popravne ukrepe v zvezi z njimi ter za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultate takih ukrepov; (5) naravo, vrsto in obseg pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, ki izhajajo iz vplivov podjetja na podnebne spremembe in njegovih odvisnosti od njih, ter način, na katerega jih podjetje upravlja, in (6) finančne učinke tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na podnebne spremembe in njegovih odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS E2, Onesnaževanje
Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve o razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli: (1) kako podjetje vpliva na onesnaževanje zraka, vode in prsti v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih ali negativnih vplivov, (2) vse sprejete ukrepe za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov ter za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultate takih ukrepov; (3) načrte in zmogljivost podjetja za prilagoditev svoje strategije in poslovnega modela v skladu s prehodom na trajnostno gospodarstvo in potrebo po preprečevanju, nadzoru in odpravljanju onesnaževanja; namen tega je ustvariti okolje brez strupov z ničelnim onesnaževanjem, podpira pa tudi akcijski načrt EU za ničelno onesnaževanje zraka, vode in tal; (4) naravo, vrsto in obseg pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, povezanih z njegovimi vplivi in odvisnostmi v zvezi z onesnaževanjem, ter preprečevanje, nadzorovanje odpravo ali zmanjšanje onesnaževanja, tudi v primeru, ko to izhaja iz uporabe zakonodaje, in način, kako podjetje s tem upravlja, ter (5) finančne učinke pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz z onesnaževanjem povezanih vplivov in odvisnosti podjetja, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS E3, Vodni in morski viri

se nadaljuje

Priloga 3: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.)

Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli: (1) kako podjetje vpliva na vodne in morske vire v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov; (2) vse sprejete ukrepe za preprečevanje ali blažitev pomembnih dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov ter za zaščito vodnih in morskih virov, tudi v zvezi z zmanjšanjem porabe vode, pa tudi za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultate takih ukrepov; (3) ali, kako in v kakšnem obsegu podjetje prispeva k ambicijam Evropskega zelenega dogovora glede svežega zraka, čiste vode, zdrave prsti in biotske raznovrstnosti ter k trajnostnosti modrega gospodarstva in ribiškega sektorja, ob upoštevanju direktive EU o vodah, direktive EU o morski strategiji, direktive EU o pomorskem prostorskem načrtovanju ter ob upoštevanju ciljev trajnostnega razvoja ter ob spoštovanju globalnih okoljskih meja (npr. biosferna celovitost, zakisljevanje oceanov, raba sladke vode itd.); (4) načrte in zmogljivost podjetja, da svojo strategijo in poslovni model prilagodi v skladu s spodbujanjem trajnostne rabe vode na podlagi dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov, zaščito vodnih ekosistemov ter obnovo sladkovodnih in morskih habitatov; (5) naravo, vrsto in obseg pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, ki izhajajo iz vplivov podjetja na vodne in morske vire ter njegovih odvisnosti od njih, in način, kako jih podjetje upravlja, ter (6) finančne učinke pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na vodne in morske vire ter njegovih odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS E4, Biotska raznovrstnost in ekosistemi Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli: (1) kako podjetje vpliva na biotsko raznovrstnost in ekosisteme v smislu dejanskih in morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov, vključno z obsegom, v katerem prispeva h gonilnim silam izgube in degradacije biotske raznovrstnosti in ekosistemov; (2) morebitne sprejete ukrepe za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih pomembnih negativnih vplivov, zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti in ekosistemov ter obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultate takih ukrepov; (3) načrte in zmogljivost podjetja, da lahko le-to prilagodi svojo strategijo podjetja in poslovni model glede na meje planeta, ki so povezane z biosferno celovitostjo in spremembo zemljišnega sistema, vizijo ter ustrezne splošne in posamične cilje svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost, ustrezne vidike strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, ter na Direktive 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Direktivo Sveta 92/43/EGS (direktiva o pticah in direktivi o habitatih) in Direktivo 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta (okvirna direktiva o morski strategiji); (4) naravo, vrsto in obseg pomembnih tveganj, odvisnosti in priložnosti podjetja, ki so povezane z biotsko raznovrstnostjo in ekosistemi, in način, kako podjetje z njimi upravlja, ter (5) finančne učinke pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na biotsko raznovrstnost in ekosisteme ter odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS E5, Raba virov in krožno gospodarstvo

se nadaljuje

Priloga 4: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.)

Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli:

- (1) vplive podjetja na rabo virov, vključno z učinkovito rabo virov, pri čemer je poudarek na izogibanju izčrpavanja virov, trajnostnem pridobivanju ter uporabi obnovljivih virov, v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov;
- (2) morebitne sprejete ukrepe, ki so bili sprejeti z namenom preprečevanja ali blažitve dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov, izhajajočih iz rabe virov, vključno z ukrepi podjetja za podporo ločevanju njegove gospodarske rasti od rabe materialov;
- (3) načrte in zmogljivost podjetja za prilagoditev svoje strategije in poslovnega modela v skladu z načeli krožnega gospodarstva, kar med drugim vključuje čim večje zmanjšanje količine odpadkov, ohranjanje najvišje vrednosti proizvodov, materialov in drugih virov ter povečanje njihove učinkovite rabe pri proizvodnji in porabi;
- (4) naravo, vrsto in obseg pomembnih tveganj in priložnosti podjetja v zvezi z njegovimi vplivi in odvisnostmi, ki izhajajo iz rabe virov in krožnega gospodarstva, ter način, kako jih podjetje upravlja, ter
- (5) finančne učinke pomembnih tveganj in priložnosti, izhajajočih iz vplivov podjetja na rabo virov in krožno gospodarstvo ter njegovih odvisnosti od njiju, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.

Standard: ESRS S1, Lastna delovna sila

Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli pomembne vplive podjetja na lastno delovno silo, ter povezana pomembna tveganja in priložnosti, vključno z:

- (1) načinom, kako podjetje vpliva na lastno delovno silo, v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov;
- (2) morebitnimi ukrepi, sprejetimi za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov, ali popravnimi ukrepi v zvezi z njimi ter za obravnavanje tveganj ali priložnosti ter rezultati takih ukrepov;
- (3) naravo, vrsto in obsegom pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, povezanih z njegovimi vplivi na lastno delovno silo in odvisnostmi od nje, ter načinom, kako jih podjetje upravlja, ter
- (4) finančnimi učinki pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na lastno delovno silo in njegovih odvisnosti od nje, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.

Standard: ESRS S2, Delavci v vrednostni verigi

Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli pomembne vplive na delavce v vrednostni verigi, povezane z lastnimi dejavnostmi in vrednostno verigo podjetja, tudi prek njegovih proizvodov ali storitev ter prek njegovih poslovnih odnosov, ter njegova povezana pomembna tveganja in priložnosti, vključno z:

- (1) načinom, kako podjetje vpliva na delavce v svoji vrednostni verigi v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov;
- (2) morebitnimi ukrepi, sprejetimi za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov, ali popravnimi ukrepi v zvezi z njimi ter za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultati takih ukrepov;
- (3) naravo, vrsto in obsegom pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, vključno s tveganji in priložnostmi, povezanimi z vplivi podjetja na delavce v vrednostni verigi in njegovimi odvisnostmi od njih ter načinom, kako jih podjetje upravlja, ter
- (4) finančnimi učinki pomembnih tveganj in priložnosti, vključno s tveganji in priložnostmi, ki izhajajo iz vplivov podjetja na delavce v vrednostni verigi in njegovih odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.

se nadaljuje

Priloga 5: Cilji Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti (nad.)

Standard: ESRS S3, Prizadete skupnosti
Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli pomembne vplive na prizadete skupnosti, povezane z lastnimi dejavnostmi in vrednostno verigo podjetja, tudi prek njegovih proizvodov ali storitev ter prek njegovih poslovnih odnosov, ter njegova povezana pomembna tveganja in priložnosti, vključno z: (1) načinom, kako podjetje na območjih, kjer so vplivi najverjetneje prisotni in resni, vpliva na prizadete skupnosti v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov; (2) morebitnimi ukrepi, sprejetimi za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov, ali popravnimi ukrepi v zvezi z njimi ter za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultati takih ukrepov; (3) naravo, vrsto in obsegom pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, povezanih z njegovimi vplivi na prizadete skupnosti in odvisnostmi od njih, ter načinom, kako jih podjetje upravlja, ter (4) finančnimi učinki pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na prizadete skupnosti in njegovih odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS S4, Potrošniki in končni uporabniki
Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjave o trajnostnosti razumeli pomembne vplive na potrošnike in končne uporabnike, povezane z lastnimi dejavnostmi in vrednostno verigo podjetja, tudi prek njegovih proizvodov ali storitev ter prek njegovih poslovnih odnosov, ter njegova povezana pomembna tveganja in priložnosti, vključno z: (1) načinom, kako podjetje vpliva na potrošnike in/ali končne uporabnike proizvodov in/ali končne uporabnike proizvodov in/ali storitev podjetja v smislu dejanskih ali morebitnih pomembnih pozitivnih in negativnih vplivov; (2) morebitnimi ukrepi, sprejetimi za preprečevanje ali blažitev dejanskih ali morebitnih negativnih vplivov, ali popravnimi ukrepi v zvezi z njimi ter za obravnavanje tveganj in priložnosti ter rezultati takih ukrepov; (3) naravo, vrsto in obsegom pomembnih tveganj in priložnosti podjetja, povezanih z njegovimi vplivi na potrošnike in končne uporabnike, ter odvisnostmi od njih in načinom, kako jih podjetje upravlja, ter (4) finančnimi učinki pomembnih tveganj in priložnosti, ki izhajajo iz vplivov podjetja na potrošnike in/ali končne uporabnike ter njegovih odvisnosti od njih, na podjetje v kratko-, srednje- in dolgoročnem obdobju.
Standard: ESRS G1, Poslovno ravnanje
Cilj: Cilj tega standarda je določiti zahteve po razkritju, na podlagi katerih bodo lahko uporabniki izjav podjetja o trajnostnosti razumeli strategijo in pristop podjetja, njegove procese in postopke ter uspešnost v zvezi s poslovnim ravnanjem.

Priloga 6: Vprašalnik za polstrukturirane intervjuje

Pozdravljeni,

lepo se vam zahvaljujem, ker ste se odzvali povabilu na intervju in si vzeli čas. Najprej bi se Vam rada predstavila, opisala magistrsko delo in potek intervjuja.

Sem Zala Batagelj in zaključujem podiplomski študij na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, smer Računovodstvo in revizija. Moje magistrsko delo nosi naslov Izzivi poročanja o trajnostnosti poslovanja. Namen magistrskega dela je prispevati k seznaitvi podjetij o poročanju podjetij o trajnostnosti. Ker spadate med skupino podjetij, ki bo morala v bližnji prihodnosti začeti poročati v skladu z novo direktivo CSRD, mi bo pogovor z vami pomagal razumeti, v kakšni meri ste pripravljeni na nove zahteve glede poročanja o trajnostnosti. Intervju obsega 12 vprašanj odprtega tipa, ki so zapisana spodaj.

Kaj pomeni trajnostnost v vašem podjetju oziroma kako bi opisali dojemanje trajnostno naravnane poslovanja v vašem podjetju?

Kako se trajnost ujema s strategijo vašega podjetja?

Kakšna je podpora posloводства do trajnostnega razvoja oziroma trajnostnosti poslovanja?

Ali izvajate interna izobraževanja na temo trajnostnega razvoja in trajnostnosti poslovanja?

Kakšna je splošna ozaveščenost zaposlenih o vseh vidikih trajnostnosti poslovanja?

Kakšne so do sedaj vaše prakse s trajnostnim poročanjem?

Ali ste že začeli s pripravami na poročanje v skladu z direktivo o poročanju podjetij o trajnostnosti?

Če ja, koliko ljudi se ukvarja s pripravo in ali ste morali zaposliti dodatne sodelavce oziroma zunanje izvajalce?

V kolikšni meri ste seznanjeni z Evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti?

Koliko časa ocenjujete, da vam bo porabila priprava poročila o trajnostnosti?

Kaj vidite kot največje izzive, težave pri pripravi poročila o trajnostnosti?

Menite, da boste do začetka poročanja, ki ga za vaše podjetje predvideva CSRD, pripravljeni?

Najlepša hvala, ker ste si si kljub vašemu natrpanemu urniku vzeli čas za pogovor z mano in odgovorili na zastavljena vprašanja. S pomočjo vaših odgovorov, ki jih bom skrbno analizirala, bom lahko dokončala svoje magistrsko delo in tako zaključila študij na Ekonomski fakulteti. Vse svoje ugotovitve bom seveda z veseljem delila z vami.

Priloga 7: Pripomoček za presojo, pripravljenosti podjetja na poročanje o trajnostnosti

Vprašanje 1: Kaj pomeni trajnostnost v vašem podjetju oziroma kako bi opisali dojemanje trajnostno naravnane poslovanja v vašem podjetju?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Sogovornik zna naštet in vsebinsko opredeliti vse tri vidike trajnostnosti (okoljski, socialni in ekonomski) in razvidno je, da se podjetje ukvarja z vključevanjem vseh treh v operativne in strateške procese.	1 točka
V odgovoru sogovornik omeni in vsebinsko opredeli vsaj enega, ne pa vseh vidikov trajnostnosti, in ta je nekoliko bolj opisan.	0,5 točke
V odgovoru ni zaznati, da bi bil sogovornik seznanjen s konceptom trajnostnosti.	0 točk

Vprašanje 2: Kako se trajnost ujema s strategijo vašega podjetja?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Podjetje ima sprejeto in v vseh relevantnih vidikih izdelano trajnostno strategijo.	1 točka
Trajnostna strategija je v procesu sprejemanja in trajnostne teme se integrirajo v poslovno strategijo podjetja.	0,5 točke
Podjetje nima sprejete trajnostne strategije in trajnostnih vsebin še ni integriralo v poslovno strategijo.	0 točk

Vprašanje 3: Kakšna je podpora posloводства do trajnostnega razvoja oziroma trajnostnosti poslovanja?

Kriterija za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Posloводство trajnostnosti namenja velik poudarek.	1 točka
Posloводство trajnostnosti ne namenja veliko poudarka.	0 točk

Vprašanje 4: Ali izvajate interna izobraževanja na temo trajnostnega razvoja in trajnostnosti poslovanja?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Podjetje izvaja različna izpopolnjevanja, znanja in usposabljanja na to temo za zaposlene.	1 točka
Podjetje zaposlene ozavešča o trajnostnem razvoju in trajnostnosti poslovanja z oglasnimi sporočili, letaki, elektronskimi sporočili idr.	0,5 točke
Podjetje na to temo še ne izvaja nobenih izobraževanj ali na kakršen koli način obvešča zaposlene o trajnostnem razvoju ter o trajnostnosti poslovanja.	0 točk

Vprašanje 5: Kakšna je splošna ozaveščenost zaposlenih o vseh vidikih trajnostnosti poslovanja?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Zaposleni so ozaveščeni o tem, kaj pomeni trajnostnost poslovanja in poročanje o trajnostnosti, ter z vsemi vidiki le-tega.	1 točka
Zaposleni s konceptom trajnosti niso povsem seznanjeni oziroma jim je poznana le okoljska komponenta, prav tako pa niso v celoti seznanjeni s procesom poročanja o trajnostnosti.	0,5 točke
Zaposleni niso ozaveščeni ne o trajnosti ne o poročanju o trajnostnosti.	0 točk

Vprašanje 6: Ali ste že začeli s pripravami na poročanje v skladu z direktivo o poročanju podjetij o trajnostnosti?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Podjetje je že začelo z zbiranjem podatkov in obdelavo v luči priprave na sestavljanje oziroma pripravo poročila o trajnostnosti.	1 točka

se nadaljuje

Vprašanje 6: Ali ste že začeli s pripravami na poročanje v skladu z direktivo o poročanju podjetij o trajnostnosti? (nad.)

Podjetje se pripravlja na začetek zbiranja podatkov, potrebnih za pripravo poročila o trajnostnosti.	0,5 točke
Podjetje še ni začelo z zbiranjem podatkov, potrebnih za pripravo poročila o trajnostnosti, prav tako pa še ni začelo s pripravo le-tega.	0 točk

Vprašanje 7: V kolikšni meri ste seznanjeni z Evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti?

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Pridobljene točke
Sogovornik je seznanjen z novo sprejetimi Evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti, pozna jih vseh dvanajst, in to tako poimensko kot tudi vsebinsko.	1 točka
Podjetje oziroma sogovornik se zaveda, da je Evropska komisija sprejela nove Evropske standarde poročanja o trajnostnosti in da so že v veljavi, pozna jih poimensko, a ne povsem vsebinsko in poznavanju le-teh še ni namenilo veliko časa.	0,5 točke
Podjetje z novimi Evropskimi standardi poročanja o trajnostnosti še ni seznanjeno. Ne pozna jih ne poimensko, še manj pa vsebinsko.	0 točk

Ocenjevalna lestvica

Kriteriji za presojo, ali je podjetje pripravljeno na poročanje o trajnostnosti	Točke:
Podjetje je na poročanje o trajnostnosti poslovanja v skladu s CSRD in ESRS dobro pripravljeno.	Od 5,5 točke do 7 točk

se nadaljuje

Ocenjevalna lestvica (nad.)

Podjetje se na poročanje o trajnostnosti v skladu s CSRD in ESRS pripravlja, a nanj še ni v celoti pripravljeno in bo moralo temu posvetiti še veliko časa.	Od 3,5 točke do 5 točk
Podjetje na poročanje o trajnostnosti poslovanja v skladu s CSRD in ESRS še ni pripravljeno.	Pod 3 točke